

Tiina Keränen
Marko Korhonen
Jasmiina Lampinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2021

TOIVOTUT JA TORJUTUT VIERAAT

Castréninkadun yksikön asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia vierailukäytännöistä

TIIVISTELMÄ

Tiina Keränen, Marko Korhonen, Jasmiina Lampinen

Toivotut ja torjutut vieraat – Castréninkadun yksikön asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia vierailukäytännöistä

62 sivua ja 5 liitettä

Syksy 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden AMK-tutkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyömme on tutkimuspainotteinen, jonka tarkoituksena on selvittää Suomen Pelastusarmeijan Säätiön sr Castréninkadun yksikön asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia vierailukäytännöistä. Yksikkö tarjoaa tilapäistä asumista asunnottomaksi jääneille helsinkiläisille. Vierailukäytännöt ovat osa yksikön järjestyssääntöjä ja toimintamalleja ja niillä rajoitetaan ulkopuolisten vieraiden päästämistä yksikön tiloihin. Opinnäytetyössä tutkittiin vierailukäytäntöjen sisältöä sekä sitä, miten vierailukäytäntöjä perustellaan. Lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin yksikön asiakkaiden sosiaalisia suhteita ja yksinäisyyden kokemuksia. Tarkoituksena oli selvittää, ovatko sosiaaliset suhteet ja mahdolliset yksinäisyyden kokemukset sidoksissa vierailukäytäntöihin. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voi hyödyntää vierailukäytäntöjen kehittämisessä.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimusta varten haastateltiin seitsemää asiakasta ja neljää työntekijää. Haastattelut toteutettiin keväällä 2021. Tutkimusaineisto koostui haastatteluiden lisäksi Castréninkadun yksikön järjestyssäännöistä ja toimintamalleista. Haastatteluista saatu tutkimusaineisto analysoitiin teoriaohjaavan analyysin avulla.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että vierailukäytännöt koettiin pääsääntöisesti myönteisinä. Vierailukäytännöt toivat rauhaa ja ehkäisivät ongelmatilanteita. Käsitteiden vierailukäytäntöjen sisällöstä vaihteli sekä asiakkaiden että työntekijöiden kesken. Tuloksista ilmeni, että kaikilla asiakkailla oli sosiaalisia suhteita ja yhteydenpito läheisiin ihmisiin oli säännöllistä. Osa asiakkaista olisi halunnut kutsua vieraita yksikköön, osa ei. Tapaamiset sovittiin muualle kuin yksikön tiloihin. Tuloksien perusteella osa asiakkaista tunsu yksinäisyyttä lähes päivittäin ja osa kertoi viihtyvänsä yksin tai tottuneensa yksinoloon. Tutkimuksemme osoitti, että asiakkaiden kokemusten mukaan vierailukäytännöillä ei ole merkittävää vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin tai yksinäisyyden kokemuksiin.

Asiasanat: asunnottomuus, sosiaaliset suhteet, vierailukäytännöt, yksinäisyys

ABSTRACT

Tiina Keränen, Marko Korhonen and Jasmiina Lampinen
Wanted and rejected guests – Customers and employees' experiences of visiting arrangements in Castréninkatu housing unit
62 p., 5 appendices
Autumn 2021
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

The thesis is based on research and the aim was to study how the visiting arrangements in The Finnish Salvation Army housing unit at Castréninkatu are experienced by its customers and employees. The unit offers temporary housing for the homeless in Helsinki. The visiting arrangements are a part of the unit's regulations and operations model and are used to restrict outsiders' access to the unit's premises. This thesis studies the contents of these visiting arrangements and how they are justified. In addition to this, the customers' social relationships and feelings of loneliness were also studied. The aim was to analyze whether the visiting arrangements influenced these social relationships and possible feelings of loneliness. Furthermore, the aim was to produce information, which could help to develop visiting arrangement practices in the future.

The thesis had a qualitative approach and focused interviews were used as the methods. Seven customers and four employees were interviewed for this research. The interviews were carried out in the Spring of 2021. In addition to the interviews, the regulations and operations model of the unit at Castréninkatu were also used as research material. The research material from the interviews was studied using theory-based qualitative content analysis.

The results showed that the visiting arrangements were mainly experienced in a positive light. These arrangements brought peace and harmony into the unit and prevented problematic situations. Understanding about the rules varied between the customers as well as the employees. The results also showed that each of the customers had social relationships and kept regular contact with people close to them. Some wanted to be able to invite visitors to the premises, while others did not. Social encounters were arranged outside of the housing unit. According to the results, some customers felt lonely daily, and some stated that they were happy or had got accustomed to being alone. Our thesis concluded that the visiting arrangements have no direct effect on the customers' social relationships or feelings of loneliness.

Keywords: homelessness, social relationships, housing arrangements, loneliness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 ASUNNOTTOMUUS	6
2.1 Asunnottomuuden määritelmä	6
2.2 Asunnottomuuden syitä.....	7
2.3 Asunnottomuustyön historiaa – kohti Asunto ensin -mallia	8
3 SOSIAALISET SUHTEET	11
3.1 Sosiaaliset verkostot ja tuki.....	11
3.2 Sosiaalinen pääoma.....	12
3.3 Osallisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen	13
4 YKSIÄISYYS	15
4.1 Yksinäisyys ilmiönä	15
4.2 Yksinäisyyden yleisyys ja hyvinvointivaikutukset	16
4.3 Yksinäisyyden monet kasvot.....	17
5 CASTRÉNINKADUN YKSIKKÖ	19
5.1 Castréninkadun yksikkö osana Pelastusarmeijaa	19
5.2 Castréninkadun yksikön toimintaympäristö	19
5.3 Yhteisökasvatus osana yksikön toimintaa.....	21
5.4 Yksikön säännöt ja ohjeet vierailuista	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	25
6.2 Tutkimusmenetelmät.....	26
6.3 Aineistonkeruu	27
6.4 Haastatteluaineiston analysointi.....	29
7 TULOKSET	30
7.1 Vierailukäytännöt – kuka saa vieraillla kenenkin luona?	30
7.2 Vierailukäytännöt muutosten keskellä	33
7.3 Sosiaaliset suhteet – yhteys läheisiin.....	35
7.4 Yksinäisyyttä vai tuttua ja turvallista yksinoloa?.....	37

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	40
9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
9.1 Vierailukäytännöt turvallisuuden tunteen ja rauhan ylläpitäjinä	42
9.2 Yksinäisyys – arka ja henkilökohtainen kokemus	43
9.3 Sosiaaliset suhteet voimavarana	45
9.4 Opinnäytetyöprosessi ja työnjako	47
9.5 Jatkotutkimusehdotuksia	49
9.6 Ammatillinen kasvu	49
LÄHTEET	51
LIITE 1. Haastattelukysymykset	57
LIITE 2. Tiedote tutkimukseen osallistuville	58
LIITE 3. Suostumuslomake tutkimukseen osallistuville	59
LIITE 4. Yksikön järjestyssäännöt 2021	61
LIITE 5. Yksikön toimintamallit 2021	62

1 JOHDANTO

Asunnottomuus on yhteiskunnallinen ongelma Suomessa. Vuoden 2020 lopussa Suomessa oli tuhansia asunnottomia. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 2021, s. 3–4.) Suomen hallitus on asettanut tavoitteekseen puolittaa asunnottomuus vuoteen 2023 mennessä. Ympäristöministeriön kolmivuotisessa asunnottomuusohjelmassa pyritään tähän tavoitteeseen yhdessä suurimpien kaupunkiseutujen, palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa. (Ympäristöministeriö, i.a.)

Asunto ja asuminen kuuluvat ihmisen perusoikeuksiin ja tarpeisiin, eikä niitä voida erottaa muusta elämäkokonaisuudesta. Asunnon puute vaikeuttaa elämänhallintaa ja elämänhallinnan puutteet voivat vaikeuttaa itsenäisestä asumisesta selviytymistä. Asumisen ongelmiin liittyy usein monenlaista problematiikkaa ja ongelmat saattavat johtua niin yllättävästä elämäntilanteen muutoksessa kuin pitkäaikaisista päihde- tai mielenterveysongelmista. (Lehtonen & Salonen, 2008, s. 14–18.)

Asunnottomuus ja siihen liittyvät ongelmat ovat keskeinen tarkastelun kohde opinnäytetyössämme. Työmme käsittelee Suomen Pelastusarmeijan Säätiön srylläpitämän Castréninkadun yksikön vierailukäytäntöjä. Tilapäistä majoitusta asunnottomaksi jääneille helsinkiläisille tarjoavan yksikön vierailukäytännöt eivät mahdollista yksikön ulkopuolisten vieraiden kutsumista yksikköön – ei edes perheenjäsenten. Työmme tarkoituksena on tutkia, miten asiakkaat ja työntekijät kokevat Castréninkadun yksikön vierailukäytännöt. Haastattelimme asiakkaita ja työntekijöitä selvittääksemme, kokevatko he nykyiset vierailukäytännöt oikeudenmukaisina ja perusteltuina. Selvitimme lisäksi, millaisia sosiaalisia suhteita asiakkailla on, kokevatko asiakkaat yksinäisyyttä ja miten mahdollinen yksinäisyyden tunne ja sosiaaliset suhteet ovat sidoksissa yksikön vierailukäytäntöihin. Kiinnostuksemme kohdistui myös siihen, onko työntekijöillä ja asiakkailla yhtenäinen käsitys vierailukäytännöistä vai eroavatko käsitykset toisistaan. Lisäksi tutkimme, miten vierailukäytännöt ovat syntyneet, muotoutuneet ajan kuluessa ja miten niitä perustellaan ja valvotaan. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voi hyödyntää vierailukäytäntöjen kehittämisessä. Opinnäytetyön

tutkimuksen kohderyhmänä ovat haavoittuvassa asemassa ja yhteiskunnan marginaalissa elävät asunnottomat ihmiset, jonka vuoksi haluamme erityisesti selvittää rajoittavien vierailukäytäntöjen perusteluja ja asiakkaiden kokemuksia niistä.

Opinnäytetyössämme olemme kiinnostuneita asunnottomuuden lisäksi myös siitä, ovatko asunnottomuus ja yksinäisyys sidoksissa toisiinsa. Junttilan (2018) mukaan suomalaisista aikuisista yksinäisyyttä kokee joka viides. Koronaviruspandemian myötä yksinäisyys on kuitenkin kasvanut räjähdysmäisesti ja tällä hetkellä siitä kärsii jo joka kolmas suomalainen (Suomen Punainen Risti, 2021). Yksinäisyyden tuomat haitat ovat erityisen vahingollisia niille, jotka ovat jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa. Yksinäisyyden on todettu lisäävän ihmisten huonovointisuutta ja esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmia. Yksinäisyyttä ja sen tuomia haittoja voi kuitenkin lieventää luomalla ja ylläpitämällä sosiaalisia suhteita ja verkostoja. (Weiss, 1974.) Tämän vuoksi koemme tärkeäksi tutkia Pelastusarmeijan Castréninkadun yksikön vierailukäytäntöjä ja niihin liittyviä rajoituksia.

2 ASUNNOTTOMUUS

2.1 Asunnottomuuden määritelmä

Suomessa oli vuoden 2020 lopulla 4341 yksinelävää asunnotonta ja 201 asunnotonta perhettä ja pariskuntaa. Pitkäaikaisasunnottomia oli 1054. Asunnottomuus on keskittynyt suuriin kaupunkeihin ja suhteellisesti eniten asunnottomia on Helsingissä, 1000 asukasta kohden 2,8 asunnotonta. Helsingissä vuonna 2020 oli asunnottomia yhteensä 1534, joista pitkäaikaisasunnottomia 257. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 2021, s. 3–4.)

Asunnottomuus määritellään eri maissa eri tavalla, eikä edes EU:n sisällä yhteistä määritelmää asunnottomuudelle ole löytynyt. Kapein määritelmä asunnottomista kattaa ne henkilöt, jotka oleilevat ulkona tai yömajoissa, kun taas laajimman määritelmän mukaan myös puutteellisesti asuvat ja asunnottomuusuhan alla olevat ihmiset ovat asunnottomia. (Hyväri & Kainulainen, 2013, s. 27.) Suomalaisen asunnottomuuden määrittelyn lähtökohtana on se, missä asunnon oleilee. Siksi meillä luetaan asunnottomaksi myös ihminen, joka oleilee asuntonsa yhden hengen huoneessa. (Tainio, 2009, s. 29; ARA, 2020, s. 17.) Myös vapautuvat vangit, sekä ensisuojuissa, kehitysvammaisten laitoksissa ja psykiatrisissa sairaaloissa asunnon puutteen vuoksi oleilevat luetaan asunnottomiksi (Tilastokeskus, 2021).

Vaikka Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) tilastoiden mukaan asunnottomuus Suomessa on viime vuosina vähentynyt, ei asunnottomuuden ongelmaa ole pystytty kokonaan ratkaisemaan. Asunnottomuusriski koskee yhä laajempia ihmisryhmiä ja asunnottomuus on myös muuttanut muotoaan niin, että piiloasunnottomuutta on yhä enenevässä määrin. Ympäristöministeriön vuonna 2019 teettämän tutkimuksen mukaan Asunto ensin -periaatteen toimivuutta vaikeuttaa niiden sosiaali- ja terveystalveluiden riittämättömyys, jotka tukevat asumista. Lisäksi kohtuuhintaisista asunnoista on suuri pula pääkaupunkiseudulla sekä muissa kasvukeskuksissa. Myös asunnottomuustyö olisi saatava istutettua aiempaa paremmin kuntien perustalveluihin. (Ympäristöministeriö, i.a.)

2.2 Asunnottomuuden syitä

Asunnottomuuden tutkimuksessa asunnottomuuteen johtavia syitä tai sen taustalla olevia syitä on selitetty perinteisesti joko yhteiskunnan rakenteellisena ongelmana tai yksilön henkilökohtaisista ongelmista käsin. Kumpikaan lähestymistapa ei ole tuottanut riittävää selitysmallia. Asunnottomuuden syyt on alettu nähdä prosessina, jossa yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat luovat olosuhteet, jossa asunnottomuutta esiintyy ja yksilön henkilökohtaiset ongelmat tekevät yksilöstä haavoittuvaisemman. (Kostiainen & Laakso, 2013, s. 29–30.)

Kostiainen ja Laakso (2013, s. 30) nostavat tutkimuskirjallisuuden perusteella esiin neljä kategoriaa, jotka lisäävät asunnottomuuden riskiä. Yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat, kuten köyhyys, työttömyys, maahanmuutto, sosiaaliturva ja asuntomarkkinoiden toiminta ovat usein asunnottomuuden taustalla. Lisäksi sosiaaliset ongelmat, kuten perhesuhteiden hajoaminen, ero, kuolema ja väkivalta ovat myös yleisiä syitä. Yhteiskunnan palveluiden puute ja riittämättömyys vaikuttavat myös osaltaan asunnottomuuteen, sekä myös henkilön elämänhistoriaan liittyvät asiat, kuten koulutus, terveys ja esimerkiksi erilaiset päihde- ja mielenterveysongelmat. (Kostiainen & Laakso, 2013, s. 30).

Asunnottomuuden syiden määrittäminen on puolestaan Tainion (2009, s. 32–34) mukaan muuttunut tutkimusten valossa yhteiskunnallisesti ongelmasta yksilön henkilökohtaiseksi ongelmaksi. Tainio kuvaa, kuinka sosiaalisia ongelmia yksilöllistämällä ei havaita enää niiden takana olevia rakenteellisia ongelmia. Riskinä on liiallinen yksilökohtainen asiakastyö ja ongelman käsittely yksilön ongelmista käsin. Tällöin henkilö voi näyttäytyä sosiaalityön näkökulmasta esimerkiksi ”vaikeasti asutettavana” tai ”pitkäaikaisasunnottomana”, jotka nimityksinä voivat muodostua jopa yksilön identiteettiä kuvaaviksi. Tainio pitää molempia käsitteitä ongelmallisina ja leimaavina. Molemmat käsitteet luovat kuvaa yksilöstä, joka ei sovi yhteiskunnan palvelujärjestelmään, vaan tarvitsee erityistä tukea ja apua asumisen järjestämiseen ja jatkumiseen. (Tainio, 2009, s. 32–34.)

Asunnottomuus voi herkästi leimata ihmisen ja tuoda asunnottomalle kokemuksen eriarvoisuudesta tai häpeästä (Kankaanpää, 2016; Costa Santos, 2018, s. 153). Leimautuminen toisten ihmisten toimesta on psykologinen ilmiö, ja sillä tarkoitetaan yksilön tai jonkin yhteisön määrittelemistä tietyntylaiseksi: millainen hän on, miten hänen oletetaan toimivan ja miten hänet halutaan nähdä muiden keskuudessa. Tällainen leima on usein hyvin pysyvä. (Junttila, 2018, s. 141–142.) Muiden ihmisten asenteilla ja leimaavalla puheella voi olla suuri merkitys ihmisen identiteetin rakentumiselle. Leimattu identiteetti syntyy usein ihmisen omien kokemusten kautta. Asenteet ja leimaava puhe lisäävät myös häpeän tunnetta, jota asunnottomat voivat tuntea tilanteestaan. (Kankaanpää, 2016; Costa Santos, 2018, s. 153.)

Joissain tilanteissa asunnoton ihminen saattaa kokea kadulla elämisen omaksi vallinnakseen. Isossa-Britanniassa tehdyn tutkimuksen mukaan viisi prosenttia asunnottomista oli valinnut ulkona majoittumisen tilapäisen majoituksen sijaan. Asunnoton voi kokea kadun omaksi kodikseen ja tutkijat selittävät tätä paradoksia muun muassa sosiaalisilla suhteilla, tuella ja yhteisyyden tunteella. Koti on mahdollista mieltää fyysisen paikan sijaan emotionaalisenä kotina ja asunnottomuus voidaan määritellä johonkin kuulumisen puutteena ja sen myötä vieraantumisenä yhteiskunnasta ja yksinäisyytenä. Kokiessaan ulkopuolisuutta suhteessa yhteiskuntaan asunnoton voi turvautua toisiin asunnottomiin tukea saadakseen ja kuuluaan ”asunnottomien yhteisöön”. Asunnottomien yhteisö voi tarjota muun yhteiskunnan torjumalle asunnottomalle kaivattua emotionaalista tukea ja turvaa, paikan, jossa saa hyväksyntää ja jossa voi luoda ystävyysuhteita. Asunnon saaminen voikin tarkoittaa asunnottomien yhteisön ja sen tarjoaman tuen taakse jättämistä ja sen seurauksena mahdollista yksinäisyyden kokemista. (Costa Santos, 2018, s. 153–159.)

2.3 Asunnottomuustyön historiaa – kohti Asunto ensin -mallia

Asunnottomuuden hoito oli 1970-luvulle asti pääasiassa sosiaali- ja päihdehuollon tekemiä toimenpiteitä, sekä asuntoloiden ja yömajojen tarjoamia majoituspaikkoja. Asuntotoimella ja asuntopolitiikalla ei ollut juurikaan roolia siinä, miten

asunnottomuutta hoidettiin, vaikka tutkimukset osoittavatkin, että asuntoloissa asuvat ihmiset olivat pitkälti samoja ihmisiä, jotka vain kiersivät asuntoloista toiseen. 1970-luvun alussa luotiin ensimmäiset yhteydet asunto- ja sosiaaliviranomaisten välille, ja näiden toimijoiden kesken alkoi vahvistua yhteisymmärrys siitä, että asunnottomuudelle täytyy tehdä jotakin. Tällöin tunnistettiin myös ensimmäistä kertaa asuntopoliittiset erityisryhmät, kuten päihde- ja mielenterveysongelmaiset henkilöt tai potilaat, sekä rangaistuslaitoksista vapautuvat ja yömajojissa asuvat ihmiset. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvitti näiden erityisryhmien asuntotilannetta, jonka pohjalta luotiin uusi suunnitelma asunnottomien tilanteen parantamiseksi. Hoidollisen asumisen tarkoituksena oli auttaa yksilöä palaamaan yhteiskuntaan hankkimalla tälle asunto, työ, sekä lisäämällä omatoimisuutta ja järjestämällä jatkokuntoutusta. Palveluasumisen tarkoituksena taas oli sisällyttää palvelut normaaleihin asuntoihin. (Fredriksson 2018, s. 74–77.) Pelastusarmeija avasi ensimmäisen miesten yömajan vuonna 1908 Helsingin Sörnäisiin, joka oli tarkoitettu kodittomille miehille. Helsingin Kallion väkiluku oli kasvanut nopeasti, ja tämä aiheutti vaikeita sosiaalisia ongelmia, joihin Helsingin köyhäinhoito ei pystynyt vastaamaan. Pelastusarmeija sai apua monilta eri hyväntekeväisyysjärjestöiltä, erityisesti kristillispohjaisilta uskonnollisilta liikkeiltä. (Salminen, 2008, s. 11.)

1980-luvun puolivälissä asunnottomien asumispalvelujen järjestelmä muuttui perusteellisesti. Asunnottomuutta ilmiönä alettiin ymmärtää moniulotteisesti ja asuntopolitiikan merkitys korostui. Myös asunnottomuus määritelmänä muuttui. Sodan jälkeen asunnottomuus nähtiin elämäntapana, kun taas vuoden 1986 määritelmän mukaan asunnottomuus kattoi kaikki ulkona ilman asuntoa elävät sekä kelvottomissa asuinoloissa oleilevat tai väliaikaisesti laitoksissa olevat henkilöt. (Fredriksson, 2018, s. 79–80). Asunnottomille kehitettyjä palveluja alkoi tulla vauhdilla Diakonissalaitoksen toimesta, joka ryhtyi etsimään uusia keinoja auttaa hädänalaisia asunnottomia. Vuonna 1985 perustettiin Y-Säätiö, jonka kohderyhmänä olivat asunnottomat yksinelävät miehet. 1980-luvun puolivälissä sai alkunsa myös Vailla vakinaista asuntoa -yhdistys, joka toimi asunnottomien etujärjestönä. Näiden lisäksi asunnottomuuden poistamiseksi luotiin uusi julkisen sektorin rahoitusjärjestelmä, jonka tarkoituksena oli korjata, hankkia sekä uudis-rakentaa asunnottomille tarkoitettuja asuntoja. Asunto-olojen kehittämissuunnitelmassa

vuosina 1987–1991 olikin tavoitteena järjestää jokaiselle asunnottomalle henkilölle asumisen vähimmäistasoa vastaava asunto vuoden 1991 loppuun mennessä. Tämän ajanjakson merkittävin tulos oli, että asunnottomuus todella saatiin käännettyä laskuun. (Fredriksson, 2018, s. 86–87.)

Helsingin kaupungin asuntolatilanne ajautui 2000-luvun alussa kriisiin. Katsottiin, että Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa asumisen tulisi tarjota asuntoloiden ja ensisuojan asiakkaille muutakin kuin “pelkkä olemassaolon turva”. Kriisin lopputuloksena syntyi Hietaniemen palvelukeskus, jossa yhdistyi ensisuoja, lyhytaikainen asuminen sekä päiväkeskustoiminta. Hietaniemen palvelukeskus avautui kesäkuussa 2009 ja siitä tuli kivijalka Helsingin kaupungin asunnottomien palvelujärjestelmälle. (Fredriksson & Kaakinen, 2018, s. 114.)

Asunto ensin -politiikan läpimurto tapahtui vuosina 2008–2015. Sen syntyyn vaikuttivat asunnottomuuspolitiikan pitkäaikaiset haasteet, joihin kuului edelleen pitkäaikaisasunnottomuuden sitkeys ja asuntolakysymys. Asunto ensin -malli haastoi niin sanotun asumisen porrasmallin, jonka mukaan asunnottoman tuli ensin osoittaa “asumiskykyisyytensä”, jotta hänelle voitiin antaa asunto. Päihde- ja mielenterveyspalveluihin sitoutuminen ja eteneminen eriasteisesti tuetun asumisen portaikkoa voi olla hyvin toimiva malli asunnottomalle, mikäli hän kykenee sitoutumaan kuntoutukseen, mutta pitkäaikaisasunnottomille se ei ole kuitenkaan toimiva ratkaisu. Nykyisen tutkimustiedon valossa ymmärretään, että pitkäaikaisasunnottomuus on seurausta asuntopolitiikan puutteesta, eriarvoisuudesta, köyhyydestä sekä muista haasteista yksilön elämässä. Jotta pitkäaikaisasunnottomuuteen voitaisiin vaikuttaa, tarvitaan sekä rakenteellista toimintaa poliittiselta tasolta lähtien, että yksilöä ja perheitä tukevaa toimintaa. Asunto ensin -mallin tavoitteena on asunnottomuuden poistamisen ja ehkäisemisen lisäksi luoda edellytykset sille, että asunnoton voi toipua esimerkiksi päihderiippuvuudesta tai mielenterveyden ongelmista. (Häkli ym., 2015, s. 72.)

3 SOSIAALISET SUHTEET

3.1 Sosiaaliset verkostot ja tuki

Sosiaaliset suhteet ja tuki ovat tärkeitä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020a). Ne lisäävät myös merkittävästi yksilön voimavaroja elämän kuormittavissa tilanteissa. Sosiaaliset suhteet muodostavat yksilön ympärille sosiaalisen verkoston. Pysyvä vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa lisää hyvinvointia, voimavaroja, onnellisuutta, yhteenkuuluvuutta sekä turvallisuuden tunnetta. Se lisää myös kykyä selviytyä stressistä ja arjen hallinnasta. (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 88.)

Sosiaalisen tuen ja hyvinvoinnin välillä löydetään jatkuvasti lisää yhteyksiä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020b). Weissin (1974) teorian mukaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa oleminen luo mahdollisuuden kokea sosiaalista yhteisyyttä. Yhteisyydellä tarkoitetaan sitä, että yhteisön sisällä jäsenillä on keskenään jotakin yhteistä, ja yhteisyys kehittyy vuorovaikutuksissa toisiin sekä symbolisena ja vahvistavana yhteenkuuluvuuden tunteena (Lehtonen, 2020). Sosiaalinen tuki ja myönteiset vuorovaikutussuhteet lisäävät yhteisyyden tunnetta ja näiden avulla on mahdollisuus välttää yksinäisyyden tunnetta ja saada riittävästi tukea selvitäkseen erilaisissa elämäntilanteissa. Sosiaaliseen yhteisyyteen kuuluu mahdollisuus saada ohjausta ja neuvoa, luotettava perheenjäsen tai ystävä, jonka puoleen kääntyä vaikeissa tilanteissa, tuntee olevansa arvostettu, mahdollisuus hoivan antamiseen, läheisyyden, kiintymyksen ja rakkauden tarve ja tunne kuulumisesta yhteisöön tai yhteiskuntaan. (Cutrona & Russel, 1987.) Sosiaalisista verkostoista voi löytää myös henkistä tukea, ryhmään kuulumisen tunnetta, kumppanuutta, informaatiota ja materiaalista apua. (Rantanen, 2007, s. 3.) Ihminen siis tarvitsee sosiaalisia suhteita, ja läheisiä ja tärkeitä ihmissuhteita, joiden avulla ihminen voi todentaa omaa olemassaoloaan (Junttila, 2018, s. 37).

Vuorovaikutusteoriaa on kuitenkin osittain kritisoitu, sillä aina sosiaalisten suhteiden puutetta ei koeta negatiivisena. Koska sosiaaliset suhteet ovat monimutkaisia, voi niillä olla myös kielteisiä vaikutuksia. Tämän vuoksi yksinäisyyden

kokemusta kuvaakin paremmin yksilön oma subjektiivinen arvio vuorovaikutussuhteista ja niiden laadusta, ei niinkään sosiaalisten verkostojen määrää. Sosiaalista verkostoa tarkastellessa tulisi aina ottaa huomioon myös yksilön elämäntilanne, tarpeet sekä henkilökohtaiset tekijät, kuten sukupuoli, ikä, taloudellinen tilanne, terveydentila, sosiaaliset taidot ja ympäristö. (Tiikkainen, 2011, s. 71.)

3.2 Sosiaalinen pääoma

Viime vuosikymmeninä Coleman (1988) ja Putnam (2000) ovat tuoneet esiin sosiaalisen pääoman käsitteen, joka kuvaa sosiaalisten verkostojen muodostamaa kokonaisuutta (Hänninen & Lötjönen, 2020, s. 108). Sosiaalinen pääoma on termi, joka muodostuu vuorovaikutuksessa ja joka liittyy sosiaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen (Ruuskanen, 2001, s. 15). Sosiaalinen pääoma tuottaa yhteisön keskinäistä luottamusta sekä vastavuoroisuutta. Tiivistettynä sen voidaan sanoa olevan jaettua todellisuutta, jolloin sitä ei voi nähdä pelkästään yksilön ominaisuutena. (Bourdieu, 1986, s. 241). Jotta sosiaalista pääomaa voi saavuttaa, tulee yksilön olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Se ei koskaan muodostu yksilössä itsestään, vaan yksilön tulee olla vuorovaikutuksessa toisten toimijoiden kanssa. Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä yksilön ominaisuutena niin, että sen mukaan voidaan määritellä yksilön taitoja selvittää vuorovaikutuksessa muiden kanssa, tai millaisen sosiaalisen verkoston yksilö kykenee rakentamaan ympärilleen. (Ruuskanen, 2001, s. 15–36.)

Sosiaalista pääomaa on tutkittu useiden tutkijoiden toimesta ja eri teorioissa. Kaikissa näissä teorioissa on kuitenkin sama pääajatus, jossa yksilön ja yhteiskunnan mahdollisuuksiin toimia vaikuttavat yksilöiden väliset sosiaaliset suhteet sekä sosiaaliset instituutiot. (Ruuskanen, 2001, s. 15–30.) Sosiaalista pääomaa on tutkittu niin yksilön kuin yhteisöjenkin näkökulmasta. Sosiaalinen pääoma auttaa yksilöä tavoitteiden saavuttamisessa sekä hyvinvoinnin luomisessa yhteiskunnassa. (Rantanen, 2007, s. 18.) Mark Granovetter (1973) on erotellut sosiaalisesta pääomasta erilleen vahvat ja heikot sosiaaliset siteet. Vahvoilla siteillä hän viittaa sellaisiin sosiaalisiin suhteisiin, joissa on paljon kiintymystä ja vastavuoroisuutta, ja jotka ovat paljon esillä yksilön elämässä. Heikoilla siteillä viitataan

pinnallisempiin suhteisiin tai sellaisiin, joissa yksilö linkittyy vain välillisesti toiseen esimerkiksi ystävän kautta. Putnam (2000, s. 18) on esittänyt, että Granovetterin jaottelemat suhteet tuottavat erilaista sosiaalista pääomaa keskenään. Vahvat siteet, jotka sisältävät läheisen ja emotionaalisen latauksen, tuottavat sitovaa sosiaalista pääomaa. Tämä tukee yksilön toimeen tulemistä, mutta toisaalta sen kautta syntyvät siteet ja verkostot voivat myös olla muita poissulkevia ja näin ollen haitallisia. Heikot siteet taas tuottavat silloittavaa (*bridge*) sosiaalista pääomaa, joka tarjoaa uutta informaatiota ja auttaa näin yksilöä etenemään elämässään. Tällaiset verkostot ovat usein joustavampia ja ne auttavat yksilöä etenemään elämässä, kun taas sitovat tukevat yksilön omaa selviytymistä. (Putnam, 2000, s. 18)

3.3 Osallisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen

Sosiaalista syrjäytymistä voi kuvata prosessina, jossa henkilö joutuu tahtomattaan sivuun yhteiskunnasta ja yhteisöstä (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 148). Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan osallisuus merkitsee mukana oloa, vaikuttamista, huolenpitoa sekä yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.) Sosiaali- ja terveysministeriön näkemys osallisuudesta perustuu lakeihin, sosiaalihuoltolakiin ja lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Sosiaalihuoltolaki pyrkii vähentämään eriarvoisuutta ja edistää osallistumista (L 1301/2014). Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta velvoittaa sosiaalihuollon palveluntarjoajan mahdollistamaan asiakkaan osallistua ja vaikuttaa palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen (L 812/2000).

Sosiaalisen syrjäytymisen riskiä määrittävät yhteiskunnan rakenteet sekä olosuhteet. Resurssien puutteiden kasaantuminen sekä erilaiset hyvinvointivajeet lisäävät huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät usein pitkäaikainen työttömyys sekä ongelmat liittyen toimeentuloon ja elämänhallintaan. Yleisiä yhteiskunnan rakenteellisia ilmiöitä liittyen syrjäytymisprosessiin ovat lisäksi suuret tuloerot, puutteelliset asumisolosuhteet ja asunnottomuus sekä alhainen koulutustaso. Syrjäytymisriskiä ehkäistäksemme olisi yhteiskuntapoliittisesti tärkeää, että yhteiskunnan

perusrakenteet tukisivat kansalaisten sosiaalista osallisuutta. Tämän lisäksi tarvitaan yhä enemmän konkreettisia toimenpiteitä niiden ihmisten hyväksi, jotka ovat jo syrjäytymisen kierteessä. (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 150.)

Helne (2002, s. 2–3) tuo teoksessaan Syrjäytymisen yhteiskunta esiin Castellin ym. (1988) ajatuksia syrjäytymisestä. Castellin mukaan sana syrjäytyminen viittaa ajatukseen ”sosiaalisesta hajoamisesta” tai sen jakautumisesta. Tämä sosiaalinen pirstaloituminen liittyy vahvasti yhteisyyden puutteeseen, josta myös Weiss (1974) puhuu teoriassaan. Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa luo Weissin mukaan mahdollisuuden kokea sosiaalista yhteisyyttä, jonka avulla voi torjua yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Osallisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen kulkevat käsi kädessä (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 148). Osallisuudessa ja sen toteutumisessa keskeistä on mahdollisuus päästä sosiaaliseen vuorovaikutukseen toisten kanssa, sekä mahdollisuus saada sosiaalista tukea (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 151). Sosiaalisen tuen antajia voivat olla esimerkiksi perheenjäsen, naapuri, ystävä tai tukea voi saada harrastuksista, yhdistyksistä tai muusta yhteisöllisestä toiminnasta. On myös tutkittu, että monille esimerkiksi asumispalvelun henkilökunta voi olla tärkein sosiaalisen tuen lähde, sekä merkittävin osallisuuden tunteeseen vaikuttava asia. Joskus sosiaalinen tuki voi vaikuttaa myös kielteisesti sen vastaanottajaan. Joissain tapauksissa se voi lisätä tuen saajan riippuvuutta ja heikentää yksilön omaa kykyä suoriutua ja vaikuttaa asioihin. Tuki saattaa myös herättää joissain ihmisissä negatiivisia tunteita, jolloin tuen vastaanottaminen vaikeutuu. (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 152–153.)

4 YKSINÄISYYS

4.1 Yksinäisyys ilmiönä

Yksinäisyys on maailmanlaajuinen ilmiö (Heiskanen & Saaristo, 2011, s. 9). Sitä on vaikea määritellä ja se on tutkimuskohteena monellakin tapaa haastava sen henkilökohtaisuuden vuoksi. Peplau ja Perlman (1982) ovat kuitenkin pyrkineet kiteyttämään yksinäisyyttä seuraavasti: yksinäisyys on henkilökohtainen kokemus, se on sosiaalisten suhteiden puuttumista ja eroaa sosiaalisesta eristyneisyydestä. Lisäksi se koetaan usein myös ahdistavana ja epämiellyttävänä. Yleisen määritelmän mukaan yksinäisyyden katsotaan olevan negatiivinen psyykkinen tila, jossa ahdistusta tuottaa joko määrällisesti tai laadullisesti puutteelliset ihmissuhteet. Yksinäisyyden on myös katsottu heikentävän sekä psyykkistä että fyysistä terveyttä. (Heiskanen, 2011, s. 78.)

Yksinäisyys on sidoksissa sekä kulttuuriin ja aikaan (Nevalainen, 2009, s. 10). Suomalaisessa kulttuurissa arvostetaan yksin olemista, pärjäämistä ja omista asioista vaikenemista (Junttila, 2018, s. 9). Yksinäisyyttä voi ymmärtää, kun sen ajattelee olevan relationaalinen kokemus: jotta ihminen voi kokea olevansa yksinäinen, tulee hänen olla ensin tietoinen siitä, mitä merkitykselliset ihmissuhteet, yhteys muihin ihmisiin ja kuuluminen yhteisöön tarkoittavat. Tämän lisäksi yksinäisyyden kokemus rakentuu usein vertailun ympärille: nykyhetken kokemus yksinäisyydestä peilautuu sekä menneeseen että tulevaan elämäntilanteeseen. (Jylhä & Saarenheimo, 2010, s. 317.) Usein yksinäisyyden kokemus on tila, jota ei ole haluttu. Yksinäisyyden kokemukseen liittyy monia negatiivisena pidettyjä tunteita ja kokemuksia. Yksinäinen ihminen voi kokea, että hänet on jätetty ulkopuolelle kaikesta hauskasta, hän voi tuntea olevansa surullinen, paha, inhottava tai vihattava. Omasta yksinäisyyden tunteesta voi tuntea myös syyllisyyttä, ja yksilö voi hakea elämänhistoriastaan niitä syitä, jotka selittäisivät yksinäiseksi tulemisen. Äärimmäisillään yksinäisyys voi tehdä ihmisen myös sairaaksi. Usein ihmiset, joiden mieli on sairastunut, ovat tunteneet itsensä yksinäiseksi ennen sairastumistaan. (Nevalainen, 2009, s. 21–22.)

4.2 Yksinäisyyden yleisyys ja hyvinvointivaikutukset

Suomalaisista yli 15-vuotiaista noin viidennes kokee yksinäisyyttä säännöllisesti (Viertola, 2010, s. 574). Pidempiaikaiseksi eli useamman vuoden kestäväksi yksinäisyyden kokemus muodostuu noin joka kymmenennellä. Yksinäisyys ei tutkimusten mukaan ole lisääntynyt, mutta sen vaikutukset ovat laajempia kuin aikaisemmin. Sen lisäksi yksinäisyyden vaikutuksen yltävät myös pidemmälle, joka tulee kalliiksi yhteiskunnalle. Tämän seurauksena Suomessa on aivan viime vuosina aloitettu useita hankkeita, joiden tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä ja sen vakavampia vaikutuksia. (Junttila, 2018, s. 17–22.)

Vuosina 2015–2017 toteutetun Suomalaisten yksinäisyys -hankkeen johtopäätöksinä todettiin, että yksinäisyydellä on laajoja negatiivisia vaikutuksia ihmiseen ja se aiheuttaa niin fyysisiä, psyykkisiä kuin sosiaalisiakin ongelmia (Itä-Suomen yliopisto, 2017). Myös vähäosaisuuden ja yksinäisyyden katsotaan kulkevan käsi kädessä (Heiskanen ym., 2011, s. 25–27). Itä-Suomen yliopiston kansanterveystieteen professori Jussi Kauhasen, sekä Yksinäisten yhteiskunta -kirjan kirjoittaneen Juho Saaren mukaansa yksinäisyydellä on yhteys lukuisiin fyysisiin sairauksiin ja oireyhtymiin. Näiden lisäksi yksinäisyydestä voi seurata eriasteista toimintakyvyn heikkenemistä sekä fysiologisia muutoksia, joiden vuoksi ihminen voi sairastua erilaisiin sairauksiin. Eri tutkimusten mukaan myös lisääntynyt päihteiden ja lääkkeiden käyttö, huonot elintavat, unettomuus ja stressi ovat yhteydessä yksinäisyyteen. Lisäksi suomalaisten kansansairaudet, sekä ennenaikainen kuolema linkittyvät tutkimusten mukaan yksinäisyyteen. (Saari, 2009, s. 45–47.)

Aiemman tutkimuksen mukaan yksinäisyyden on todettu vaikuttavan yksilön kykyyn luottaa muihin ihmisiin ja omaan tulevaisuuteensa. Kansallisessa vertaistutkimuksessa (2016) havaittiin, että mitä yksinäisempiä ihmiset olivat, sitä vähemmän he luottivat yleisesti kaikkiin ihmisiin. Yksinäiset ihmiset myös luottivat muita ihmisiä vähemmän yleisesti kaikkiin ihmisiin. Kyseisessä tutkimuksessa eriteltiin tarkemmin ”muut ihmiset” muun muassa ystäviin, sukulaisiin, viranomaisiin, sekä muihin samassa tilanteessa oleviin ihmisiin. Tämän lisäksi yksinäisillä ihmisillä oli paljon vähemmän luottoa tulevaisuuteen. Yksinäiset ihmiset luottivat muita

ihmisiä vähemmän siihen, että heidän tilanteensa joskus tulevaisuudessa muuttuisi ja että asiat järjestyisivät. (Junttila, 2018, s. 45–46.)

4.3 Yksinäisyyden monet kasvot

Kuten luvussa sosiaaliset suhteet jo tuli esille, aina sosiaalisten verkostojen vähyys ei tarkoita yksinäisyyttä. Yksin oleminen voi olla myös olotila, josta nautitaan ja jota usein myös kaivataan. Tarpeet ja toiveet omista sosiaalisista suhteista ovat eri ihmisillä erilaiset, ja hyvin sosiaalinenkin ihminen voi kokea välillä tarvetta olla yksin. Jos omat toiveet ja tarpeet sosiaalisista suhteista kohtaavat ja ovat tasapainossa, ihminen voi nauttia yksin olemisesta. Yksinäisyyttä kokiessa ihminen taas kokee ahdistusta ja pahaa oloa sosiaalisten suhteiden riittämättömyydestä. (Junttila, 2018, s. 37.) Joskus vapaaehtoiseen yksinäisyyteen päädytään myös silloin, kun ihmissuhteissa on tullut liikaa kolhuja. Ihminen on voinut tulla kaltoinkohdeksi toisten ihmisten toimesta niin, että luottamus kanssaihmiin on mennyt väliaikaisesti tai pysyvästi. (Nevalainen, 2009, s. 18.)

Yksinäisyyden ei ole katsottu olevan selkeästi kytköksissä mihinkään yhteiskunnan rakenteelliseen piirteeseen. Esimerkiksi kaikki yksinasuvat eivät ole yksinäisiä, tai päinvastaisesti parisuhteissa elävä henkilöt voivat olla hyvinkin yksinäisiä. Tämän lisäksi sosiaaliset suhteet eivät myöskään ole toisiaan korvaavia. Ihmisellä saattaa olla ylikuormitusta sosiaalisista suhteista osana hänen harrastuksiin, mutta hän voi samalla tuntea yksinäisyyttä, koska hänellä ei ole yhtään parasta ystävää. (Saari, 2009, s. 25.)

Yksinäisyyttä laajalti tutkineen Robert Weissin (1973) teoria määrittelee yksinäisyyden ilmiötä. Weissin teoria määrittelee yksinäisyyden ilmiötä kahden toisistaan poikkeavan haaran avulla. Emotionaalinen yksinäisyys liittyy sellaisen ihmissuhteen puuttumiseen, jota yksilö pitää itselleen merkityksellisenä, kun taas sosiaalisen yksinäisyyden kokeminen liittyy yksilöä ympäröivään sosiaaliseen verkostoon. Sosiaalinen yksinäisyys luo myös syyseuraussuhteen emotionaalisen ja sosiaalisen yksinäisyyden välille. Emotionaalisen yksinäisyyden nähdään pääpiirteittäin syntyvän ihmissuhteiden radikaaleista, negatiivisiksi koetuista

muutoksista. Tällainen voi johtaa tilanteeseen, jossa yksinäisen rooli sosiaalisessa verkostossa muuttuu, joka voi taas johtaa sosiaalisesta verkostosta eristäytymiseen. (Weiss 1973, s. 143.)

Sosiaalisen yksinäisyyden kokemuksessa ihminen kärsii siitä, etteivät omat sosiaaliset verkostot, eli ihmissuhteiden määrä ole sellainen kuin itse toivoisi. Tarve ihmissuhteiden määrästä on yksilöllistä; joillekin kaksi ystävää riittää poistamaan sosiaalisen yksinäisyyden kokemuksen, kun taas toinen saattaa tarvita siihen useita kymmeniä ihmissuhteita. Ihmissuhteissa niiden määrää tärkeämpi on kuitenkin niiden laatu ja se, kuinka toimiviksi nämä suhteet koetaan. Emotionaalinen yksinäisyys on sosiaalista yksinäisyyttä satuttavampi muoto, ja se ei usein välity ulospäin yhtä selvästi. Emotionaalinen yksinäisyys aiheuttaa useammin ahdistuneisuutta ja masennusta ja siitä kärsivä voi myös kokea oman olemassaolonsa merkityksettömäksi, sillä häneltä puuttuu luotettava ystävä ja ihminen. Emotionaalinen yksinäisyys kokemusta siitä, ettei ole ketään johon luottaa, joka ymmärtää ja kuuntelee, ja joka säilyy ystävänä huolimatta siitä, mitä elämässä tapahtuu. Sellaista ihmistä, joka poistaa emotionaalisen yksinäisyyden kokemuksen on vaikea löytää, mutta tällainen ystävyys on usein koko elämän kestävä. (Junttila, 2010, s. 15–16.)

5 CASTRÉNINKADUN YKSIKKÖ

5.1 Castréninkadun yksikkö osana Pelastusarmeijaa

Castréninkadun yksikkö on Suomen Pelastusarmeijan Säätiön sr ylläpitämä tilapäistä majoitusta asunnottomille helsinkiläisille tarjoava yksikkö. Pelastusarmeija on kristillinen yhteisö ja hyväntekeväisyysjärjestö, joka toimii kansainvälisesti ja tekee sosiaalista auttamistyötä. Järjestö on pyrkinyt kokonaisvaltaisesti tukemaan heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä niin hengen, sielun ja kehon tarpeet huomioon ottaen tarjoamalla ”soppaa, saippuaa ja sielunhoitoa.” (Pelastusarmeija, i.a.-b.)

Pelastusarmeija toimii tällä hetkellä 131 eri maassa ja Suomessa 25 paikkakunnalla eri puolella Suomea. Pelastusarmeijan apu valtakunnallisesti koostuu sosiaalisesta avusta, ruoka-avusta, vanhuspalveluista, aikuistyöstä sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta avustustyöstä. Näiden lisäksi Suomen Pelastusarmeijan Säätiö järjestää asumispalveluja viidellä eri paikkakunnalla. Espoossa on yksi ja Helsingissä kaksi Asunto ensin -periaatteella toimivaa yksikköä. Turussa ja Porissa Pelastusarmeija tarjoaa pääsääntöisesti mielenterveys- ja päihdekuntoutujille apua heidän omiin koteihinsa ja Jyväskylässä järjestöllä on soluasuntoja opiskelijoille. (Pelastusarmeija, i.a.-a) Näiden lisäksi on Helsingin Kalliossa sijaitseva Castréninkadun yksikkö, jonka vierailukäytäntöjä tutkimme opinnäytetyössämme.

5.2 Castréninkadun yksikön toimintaympäristö

Vuonna 2011 perustettu Castréninkadun yksikkö sijaitsee Kallion kaupunginosassa osoitteessa Castréninkatu 24–26A kerrostalossa. Samassa korttelissa sijaitsee myös Pelastusarmeijan Alppikadun asumispalveluyksikkö, jossa on 80 asuntoa ja se toimii Asunto ensin -periaatteella (Pelastusarmeija, i.a.-d). Samassa korttelissa toimii myös Pelastusarmeijan sosiaalipalvelukeskus, jossa annetaan tukea sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa niin lapsille, opiskelijoille

kuin eläkeläisillekin (Pelastusarmeija, i.a.-e). Castréninkadun yksikkö on 53 paikainen ja siinä on 12 paikkaa naisille ja 41 paikkaa miehille. Talon toisessa kerroksessa on yksikön toimisto, jossa sijaitsevat työntekijöiden tilat. Asiakkaiden tilat, joista puhutaan kerroksina sijaitsevat talon 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Naiset asuvat 2. kerroksessa ja miehet asuttavat talon 3., 4. ja 5. kerrosta. Jokaisella asiakkaalla on oma huone, mutta keittiö, olohuone ja pesutilat ovat yhteiset. Yhteisissä tiloissa on kameravalvonta. Keskimääräinen asumisaika on noin kuusi kuukautta, mutta osa asiakkaista on asunut yksikössä jo vuosia. (Mari Pyyhkälä, yksikön johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 22.4.2021.)

Castréninkadun yksikössä on töissä kahdeksan ohjaajaa, yksi sosiaaliohjaaja, yksi vastaava ohjaaja ja yksikön johtaja. Työntekijät ovat koulutustaustoiltaan lähihoitajia tai sosionomeja (AMK/YAMK). Ohjaajien toimenkuvaan kuuluu päivystyksellinen työ, johon kuuluu muun muassa ympärivuorokautinen kulunvalvonta, päivystyspuhelimeen vastaaminen ja yksikön turvallisuudesta vastaaminen moin eri tavoin. Jokaisella ohjaajalla on myös asiakastyötä, johon kuuluu muun muassa asiakkaan alkuhaastattelu ja vastaanotto, asiakkaan kokonaistilanteen seuranta, tukeminen ja tuen tarpeen arviointi, raportointi ja kirjaaminen, sekä asukkaan ohjausta ja neuvontaa eri yhteistyötahojen kanssa, kuten yksikön työtoiminnan kanssa. Sosiaaliohjaaja työnkuvassa on maininta siitä, että hän vastaa jokaisen asiakkaan kohdalla tulosevityksen tekemisestä ja hän varmistaa sen, että asiakkaalla on taloudelliset edellytykset asua Castréninkadun yksikössä. Lisäksi sosiaaliohjaaja tukee esimerkiksi tukiasioissa sekä neuvoo ja opastaa virasto- ja pankkiasioissa. Sosiaaliohjaaja on myös yhteydessä Helsingin kaupungin Asumisen tuen sosiaalityöntekijöiden kanssa asiakkaan asuntoasioihin liittyen. (Mari Pyyhkälä, yksikön johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 22.9.2021.)

Castréninkadun yksikköön hakeudutaan asumaan Helsingin kaupungin ylläpitämän Hietaniemenkadun palvelukeskuksen kautta ja asuminen on väliaikaista. Yksikkö toimii ostopalveluperiaatteella Helsingin kaupungille. Yksikköön voi hakeutua ainoastaan sellainen henkilö, jonka kotikunta on Helsinki ja asiakkaalla ei ole virallista kotiosoitetta. Asiakkaan majoittautuessa yksikössä, yksikkö etsii yhteistyössä Helsingin kaupungin Asumisen tuen kanssa asiakkaalle

pidempiaikaisen asumisratkaisun. Yksikkö tarjoaa asiakkaille yksilöllistä palveluohjausta ja siellä arvioidaan asiakkaiden asumisvalmiuksia. (Pelastusarmeija, i.a.-c.)

Castréninkadun yksikön tarjoamaa väliaikaista majoitusta koskevaa toimintaa säätelevät useat lait. Merkittävä ero suhteessa Asunto ensin –periaatteella toimiviin asumispalveluyksiköihin on, ettei Castréninkadun yksikön toimintaa koske laki asuinhuoneiston vuokrauksesta (L481/1995), koska asiakkailla ei ole omaa vuokrasopimusta. Vuokran sijaan asiakkaat maksavat Helsingin kaupungille päiväkohtaista maksua asumisestaan. Sosiaalihuoltolaki määrittelee, että sosiaalipalveluja on järjestettävä muun muassa asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen (L1301/2014 §. 11). Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai sen järjestämisessä. Lisäksi tilapäistä asumista järjestetään myös niille henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Castréninkadun yksikön tarjoama palvelu on Sosiaalihuoltolain asumispalveluiden mukaista tilapäistä asumista. (L1301/2014 §. 21.)

5.3 Yhteisökasvatus osana yksikön toimintaa

Castréninkadun yksikössä on käytössä yhteisökasvatuksellinen työote. Tämä näkyy aktiivisen työtoiminnan lisäksi säännöllisesti järjestettävänä yhteisökokouksina, niin sanottuina kerroskokouksina ja talokokouksina, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita ja asukkaat voivat tuoda kuuluviin ja keskusteluun omia ajatuksiaan ja ideoitaan. Kokoukset toimivat tiedonvälityksen ja keskustelun areenoina työntekijöiden ja asukkaiden välillä. Asukkaita otetaan mukaan yksikön sisäiseen päätöksentekoon yhteisöllisyyden periaatteen mukaisesti, esimerkiksi uusien työntekijöiden rekrytoinnissa valintaraadissa on mukana asukasedustaja. Myös yksikön toimintamallien luomisessa on ollut mukana asukkaita. (Mari Pyyhkälä, yksikön johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 22.09.2021)

Yhteisökasvatuksen juuret ovat 1970-luvulla ja käytännön työn haasteissa jyväs-kyläläisessä poikien koulukodissa, joka oli sen aikainen kunnallinen

lastensuojelulaitos. Laitoksen arki oli väkivallan ja epäjärjestyksen takia kaaosmaista ja laitoksen toiminta kaipasi kipeästi toimivammat arjen ja kasvatuksen käytännöt. Yhteisökasvatuksen periaatteet syntyivät tilanteessa, jossa sen aikainen perinteinen autoritaarinen kasvatusta ei ollut riittävä keino luoda järjestystä laitokseen. Henkilökunta määritteli yksipuolisesti säännöt ja niiden rikkomisesta tapahtuvat seuraamukset. Laitoksen johtajana toiminut Kalevi Kaipio (1995, s. 8–10, 22) lähti kehittämään toimintaa kohti kuuntelevampaa ja neuvottelevampaa työtettä, jonka tuloksena muodostuivat yhteisöllisen muutosprosessin myötä yhteisökasvatuksen periaatteet:

1. Tasa-arvoisuus ja yhteisöllisyys
2. Terveen järjen periaate
3. Avoimuus ja rehellisyys
4. Ehdoton oikeudenmukaisuus
5. Luottamuksen periaate
6. Fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden periaate

Periaatteiden syntymisen taustalla oli arkinen oivallus laitoksessa vallitsevasta luottamuksen ja kunnioituksen pulasta. Lisäksi taustalla oli teoreettinen oivallus siitä, että koulukodissa asuvien poikien käyttäytymiseen oli mahdollista vaikuttaa ryhmän normeihin vaikuttamalla. Yhdessä keskustelemalla luotuihin sääntöihin sitoudutaan paremmin ja ne luovat yhteistä arvomaailmaa ja sosiaalista todellisuutta. Yhteistä normistoa myös päivitettiin tarpeen mukaan ja se ikään kuin eli reaaliajassa vastaten kulloisenkin tilanteen tarpeisiin. (Kaipio, 1995, s. 13.)

Yhteisökasvatus on syntynyt vastauksena arjen haasteisiin ja sen teoreettinen jäsentäminen on tapahtunut myöhemmin. Kaipio on kirjoittanut aiheesta väitöskirjan Yhteisöllisyys kasvatuksessa – Yhteisökasvatuksen teoreettinen analyysi ja käytäntöön soveltaminen ja se on hyväksytty Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteiden tiedekunnassa vuonna 1995. Sitten Kaipio on kirjoittanut muun muassa yhteisöhoidosta- ja kasvatuksesta ja pitää yhteisökasvatusta, yhteisöhoitoa ja terapeutista yhteisöä suomalaisessa kontekstissa synonyymeina. (Kaipio, 2009, s. 53.)

Myöhemmin yhteisökasvatuksen periaatteet ovat olleet yhtä koulukotia laajemmin yhteiskunnassa käytössä esimerkiksi organisaatioiden ja työyhteisöjen kehittämisessä. (Kaipio 1995, s. 95.) Yhteisökasvatusta on sovellettu myös varhaiskasvatuksessa, kouluissa, nuorisotyössä ja erilaisissa laitoksissa (Kaipio, 2009, s. 64.)

5.4 Yksikön säännöt ja ohjeet vierailuista

Pelastusarmeijan Säätiön Castréninkadun yksikön järjestyssäännöt 2021 (liite 4) ja niiden liite Castréninkadun toimintamallit 2021 (liite 5) sisältävät yksikön toiminnan, turvallisuuden ja järjestyksen kannalta olennaisia sääntöjä ja ohjeita.

Yksikössä perustellaan vierailuihin liittyviä rajoituksia useammalla syyllä. Ensinnäkin yksikön asiakkaiden luokse tulevia vieraita voidaan rajoittaa, koska asukkaat eivät ole vuokrasopimussuhteessa. Toiseksi rajoituksia perustellaan turvallisuudella ja järjestyksellä. Yksikössä ei voida taata asukkaiden turvallisuutta ja talon järjestystä, mikäli vierailut olisivat sallittuja. Turvallisuuteen liittyen viitattiin paloturvallisuuteen ja siihen, että yksikössä on aina tiedettävä talossa olevien asukkaiden määrä mahdollisen palotilanteen varalta. Yksikössä ei ole sprinkleri-järjestelmää ja poistumisturvallisuus on tarkasti määritelty. (Mari Pyyhkälä, yksikön johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2021.)

Nykyiset vierailukäytännöt ovat olleet voimassa yksikön perustamisesta eli vuodesta 2011 lähtien. Vierailukäytäntöjä on täydennetty vuonna 2019 mahdollistamalla yhden vieraan tuominen kerrallaan samassa pihapiirissä olevan Pelastusarmeijan Alppikadun asumispalveluyksikön kanttiiniin. (Mari Pyyhkälä, yksikön johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2021.) Tämä poikkeus ulkopuolisten vierailijoiden sallimiseksi viereisen rakennuksen kanttiinissa puuttuu kuitenkin järjestyssäännöistä ja niiden liitteenä olevista toimintamalleista.

Castréninkadun yksikön järjestyssäännöissä on 14 kohtaa, joista yhdessä käsitellään vierailuja. Sääntö numero viisi: ”Talon ulkopuolisten henkilöiden päästämisen rappukäytävään ja yksikköön ei ole sallittua” kieltää selkeästi kaikki

ulkopuolisten vierailut yksikön tiloissa. Myös järjestyssääntöjen liitteessä Castréninkadun toimintamallit 2021 on 14 kohtaa, joista yksi kohta käsittelee yksikön asukkaiden välisiä vierailuja. Toimintamallien kohdassa numero kaksi todetaan, että "Yksikössä on hiljaisuus klo 22:00 - 07:00. 2. kerroksen asukkaat voivat vierailla muissa kerroksissa klo 11:00 - 19:00 välillä, kunhan ilmoittaa asiasta henkilökunnalle." Yksikön ulkopuoliselle henkilölle jää kirjallisten sääntöjen ja ohjeiden perusteella epäselväksi, mikä on yksikön käytäntö talon sisäisten eli asukkaiden välisten vierailujen suhteen. Tätä käsittelemme lisää tutkimuksen tuloluovussa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Asunnottomuus ja siihen liittyvät ongelmat ovat keskeinen tarkastelun kohde opinnäytetyössämme. Työmme käsittelee Suomen Pelastusarmeijan Säätiön sr ylläpitämän Castréninkadun yksikön vierailukäytäntöjä. Tilapäistä majoitusta asunnottomaksi jääneille helsinkiläisille tarjoavan yksikön vierailukäytännöt eivät mahdollista yksikön ulkopuolisten vieraiden kutsumista yksikköön – ei edes perheenjäsenten. Työmme tarkoituksena on tutkia, miten asiakkaat ja työntekijät kokevat Castréninkadun yksikön vierailukäytännöt. Haastattelimme asiakkaita ja työntekijöitä selvittääksemme, kokevatko he nykyiset vierailukäytännöt oikeudenmukaisina ja perusteltuina. Selvitimme lisäksi, millaisia sosiaalisia suhteita asiakkailla on, kokevatko asiakkaat yksinäisyyttä ja miten mahdollinen yksinäisyyden tunne ja sosiaaliset suhteet ovat sidoksissa yksikön vierailukäytäntöihin. Kiinnostuksemme kohdistui myös siihen, onko työntekijöillä ja asiakkailla yhtenäinen käsitys vierailukäytännöistä vai eroavatko käsitykset toisistaan. Lisäksi tutkimme, miten vierailukäytännöt ovat syntyneet, muotoutuneet ajan kuluessa ja miten niitä perustellaan ja valvotaan. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voi hyödyntää vierailukäytäntöjen kehittämisessä. Idea vierailukäytäntöjen ja yksinäisyyden tutkimisesta syntyi Castréninkadun yksikön työyhteisössä.

Opinnäytetyölle muodostui kolme tutkimuskysymystä:

- Miten Castréninkadun yksikön asiakkaat kokevat vierailukäytännöt?
- Kokevatko asiakkaat vierailukäytäntöjen vaikuttavan heidän sosiaalisiin suhteisiinsa?
- Kokevatko asiakkaat yksinäisyyttä ja mikä vaikutus vierailukäytännöillä on yksinäisyyden tunteeseen?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Teimme tutkimuksen kvalitatiivisesti eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla. Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla on mahdollista tarkastella ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja yksityiskohtaisesti. Tärkeässä asemassa ovat tutkijoiden omat havainnot sekä keskustelut tutkittavien tai haastateltavien kanssa. Näiden havaintojen liittäminen teoreettiseen kirjallisuuteen on avainasemassa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2004, s. 152–155.)

Laadulliselle analyysille on ominaista tutkimuksen prosessimaisuus. Aineistosta ja esimerkiksi haastatteluista nousevia näkökulmia tulkitaan ja muokataan tutkimuksen edetessä. (Hirsijärvi ym., 2004, s. 155.) On myös ominaista, että laadullisessa analyysissä kirjoittamisprosessin eri vaiheet eivät välttämättä seuraa toisiaan ennalta käsin suunnitelluiden vaiheiden mukaan (Kiviniemi, 2018, s. 73). Myöskään opinnäytetyömme prosessi ei ole kulkenut selkeästi vaiheesta toiseen, vaan tutkimuskysymystemme muotouduttua teoreettisen viitekehyksen, analyysin ja tulosten kirjoittaminen on tapahtunut limittäin ja joustavasti.

Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Valitsimme teemahaastattelun, koska se sopii metodologisesti merkitysten ja tulkintojen tutkimiseen. Haastattelun teemat perustuivat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta aiheesta jo aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin. Etenimme haastatteluissa etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan. Kysymysten paikkaa ja sanamuotoja oli mahdollista vaihtaa haastattelun luontevan etenemisen mahdollistamiseksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88.)

Tutkimusaineiston sisällönanalyysissä käytimme menetelmänä teoriaohjaavaa (teoriasidonnaista) analyysia. Se etenee aluksi aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöinen analyysi, mutta eroavaisuutena on se, miten teoria linkitetään aineistosta nouseviin seikkoihin. Teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset käsitteet ovat valmiina ja ne nousevat jo olemassa olevasta teorian tiedosta. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria toimii analyysin apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Tutkimuksemme viitekehys toimi analyysivaiheessa ikään kuin

keskustelukumppanina avaten uusia näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 109–110, 133).

6.3 Aineistonkeruu

Ennen aineistonkeruuta haimme ja saimme asianmukaisen tutkimusluvan Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveystoimialan Psykiatria- ja päihdepalveluista. Opinnäytetyömme tutkimusaineisto koostui Castréninkadun yksiköstä saaduista kirjallisista materiaaleista ja niiden lisäksi yksikön asiakkaiden ja työntekijöiden haastatteluista. Saimme Castréninkadun yksikön järjestyssäännöt (liite 4) ja toimintamallit (liite 5) sähköpostitse. Kysyimme lisäksi sähköpostitse yksikön johtajalta vierailukäytäntöjen historiasta lyhyesti: miten vierailukäytännöt ovat syntyneet, kuinka kauan nykyiset vierailukäytännöt ovat olleet voimassa ja miten ne ovat muuttuneet ja miksi.

Haastattelimme Castréninkadun yksikön asiakkaita ja työntekijöitä huhtikuussa 2021 kahtena päivänä yksikön tiloissa. Saimme apua yksikön työntekijöiltä haastateltavien rekrytoimisessa siten, että yksikön ohjaajat laittoivat tutkimuksesta kertovia esitteitä esille yksikön tiloihin ja kertoivat asiakkaille suullisesti mahdollisuudesta osallistua haastatteluihin. Lisäksi haastatteluajankohtana yksikön työntekijät rekrytoivat haastateltavia yksikön eri kerroksista.

Huomioimme haastatteluiden toteuttamisessa ajankohtaiset koronarajoitukset ja minimoimme kontaktien määrän. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi haastattelu-tilanteessa oli läsnä kerrallaan vain yksi haastattelija ja yksi asiakas tai työntekijä. Koronatartuntariskin välttämiseksi vain yksi meistä kolmesta opinnäytetyöntekijästä toteutti kaikki tutkimushaastattelut.

Haastattelimme seitsemää asiakasta ja neljää työntekijää eli yhteensä 11 henkilöä. Valitsimme haastateltavat vapaaehtoisten haastateltavien joukosta. Haastatteluista asiakkaista kaksi oli naisia ja viisi miehiä ja haastatelluista työntekijöistä kolme oli naisia ja yksi mies. Jätimme analyysivaiheessa käyttämättä yhden

miesasiakkaan haastattelun puheen epäselvyyden takia. Näin ollen tutkimusaineistona on käytetty 10 haastattelua.

Ennen haastattelujen toteuttamista kävimme haastateltavien kanssa keskustellen lävitse tutkittavan tiedotteen (liite 2) ja suostumuslomakkeen sisällön (liite 3). Kerroimme haastateltaville yksityisyydestä, tietoturvasta, luottamuksellisuudesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja haastattelun kulusta. Tämän jälkeen tutkimukseen osallistuvat haastateltavat allekirjoittivat suostumuslomakkeen. Taustatietoina kysyimme vain haastateltavan sukupuolen, koska yksikön vierailukäytännöt ovat sukupuolittuneita. Haastattelun alkaessa haastateltavalle kerrottiin, milloin nauhoituslaite laitetaan päälle ja milloin pois päältä. Haastattelut toteutettiin Castréninkadun yksikön sosiaaliohjaajan työtilassa.

Haastattelutilanteen aluksi kävimme läpi haastateltavan kanssa yksikön vierailukäytännöt, jonka jälkeen siirryimme varsinaisiin haastattelukysymyksiin. Kysymykset esitettiin teemoittain niin, että käsitelimme ensin vierailukäytäntöjä, toiseksi sosiaalisia suhteita ja lopuksi yksinäisyyden kokemuksia. Päädyimme tähän järjestykseen varmistaaksemme, että vierailukäytäntöjen sisältö on selkeä sekä haastateltavalle ja haastattelijalle. Lisäksi koimme luontevaksi aloittaa käsittelemällä vierailukäytäntöjä ennen henkilökohtaisempia aiheita, kuten sosiaalisia suhteita ja yksinäisyyttä.

Haastattelut nauhoitettiin äänityslaitteella. Nauhoituksiin ei tallennettu haastateltavien henkilötietoja. Haastatteluäänitiedostojen siirtämisen jälkeen tuhosimme tiedostot äänityslaitteelta. Tallensimme haastattelujen anonymit äänitallenteet ja niistä tehdyt litteroinnit tietokoneelle salasanoilla suojattuihin tiedostoihin. Haastattelut tuottivat litteroitua tekstiä yhteensä 26 sivua (fontti Calibri, fonttikoko 11 ja riviväli 1). Haastatteluiden kesto vaihteli seitsemästä minuutista 20 minuuttiin. Haastattelujen kesto oli yhteenlaskettuna kolme tuntia ja 44 minuutta.

Äänittämisen jälkeen litteroimme haastattelut peruslitterointimenetelmällä. Peruslitterointimenetelmässä puhe litteroidaan sanatarkasti puhekieltä mukaillen, mutta siitä jätetään pois toistot ja täytesanat. (Aineistonhallinnan käsikirja i.a.) Anonymisoimme tutkittavat, eli muutimme kaikki tiedot, joiden perusteella

haastateltavat olisi mahdollista tunnistaa (esimerkiksi viittaukset paikkakuntiin). Lisäksi yhdenmukaistimme paikoitellen litteroidun tekstin tyyliä, jotta yksilölliset puhetyylit eivät erottuisi selvästi käytetyissä lainauksissa. Litteroinnissa nimikoimme haastattelut yhdenmukaisella tyylillä ja juoksevalla numeroinnilla. Työntekijöiden haastattelusitaateista jätimme haastateltavan sukupuoleen viittaavan merkinnän pois, koska se ei ollut oleellista vastausten kannalta.

Opinnäytetyön julkistamisen jälkeen paikallisesti tallennetut ääninauhoitukset ja pseudonymisoidut litteraatit tuhoetaan kuukauden kuluessa tämän opinnäytetyön tekijöiden toimesta. Lisäksi tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien allekirjoittamat suostumuslomakkeet tuhoetaan kuukauden kuluessa opinnäytetyön julkistamisesta.

6.4 Haastatteluaineiston analysointi

Aloitimme litteroidun haastatteluaineiston analyysin teemoittelemalla eli etsimällä, mitä kustakin teemasta on sanottu. Sen lisäksi teemoittelun tarkoituksena oli pilkkoa ja ryhmitellä aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105). Teemoittelua helpotti kolme etukäteen päätettyä teemaa, jotka olivat yhdenmukaiset kolmen tutkimuskysymyksen kanssa. Listasimme Word-tiedostoon jokaisen teeman alle haastattelukysymykset; asiakkaiden ja työntekijöiden kysymykset erikseen. Tämän jälkeen kävimme läpi haastattelut yksi kerrallaan, keräten samalla keskeisiä vastauksia jokaiseen haastattelukysymykseemme. Tässä vaiheessa analyysiä pelkistimme haastatteluvastauksia. Aineiston teemoittelu ja pelkistäminen helpottivat työntekijöiden ja asiakkaiden vastausten vertailua, sekä löytämään niistä yhtäläisyyksiä ja eroja (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123.) Tässä kohden käytimme apuna esimerkiksi värien käyttöä ja tekstin uudelleenryhmittelyä Word-tiedostossa. Kirjoitimme lisäksi muistiinpanoja huomioistamme.

Aloitimme siis analyysin tekemisen aineistolähtöisesti teemoittelemalla, pelkistämällä ja vertaamalla etsien yhtäläisyyksiä ja eroja. Sen jälkeen kirjoitimme auki tuloksemme jaotellen tekstin kolmen teeman alle. Tulosten kirjoittamisen

jälkeen peilasimme niitä teoreettiseen viitekehykseen ja kirjoitimme havaintomme pohdinnaksi ja johtopäätöksiksi.

7 TULOKSET

7.1 Vierailukäytännöt – kuka saa vieraila kenenkin luona?

Vierailukäytännöt-teema muodostui asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksista koskien yksikön vierailukäytäntöjä. Pyrimme selvittämään kokevatko asiakkaat vierailukäytännöt oikeudenmukaisina ja haluaisivatko he muuttaa vierailukäytäntöjä jotenkin. Selvitimme myös asiakkaiden ajatuksia siitä, miksi he ajattelevat kyseisten sääntöjen olevan laadittu ja kokevatko he voivansa vaikuttaa niihin.

Vierailukäytännöt koettiin asiakkaiden kesken pääsääntöisesti positiivisina. Niiden koettiin olevan ”ihan hyvät” tai ”ihan ok”, tai vaihtoehtoisesti niitä ei ollut mietitty sen tarkemmin. Yksi asiakas totesi, ettei vierailukäytännöillä ole väliä, koska korona-aikana vierailut on kaikilta kielletty. Oman rauhan tärkeys nousi esiin haastatteluista monen asiakkaan kohdalla. Vierailukäytännöt koettiin enemmistön kesken myös oikeudenmukaisina. Tätä perusteltiin sillä, että säännöt ovat kaikille samat. Toisaalta haastatteluista nousi esiin myös toive vieraiden tuomisesta yksikköön, vaikka samalla todettiin, että vieraila voi myös jossain muuallakin.

Kysyimme työntekijöiltä heidän näkemyksiään siitä, miten asiakkaat kokevat vierailukäytännöt. Työntekijöiden keskuudessa oltiin yhtä mieltä siitä, että mielipiteet vierailukäytännöistä vaihtelevat asiakkaiden kesken; osa on niihin tyytyväisiä ja osa ei. Asiakkailta saadun palautteen perusteella työntekijät ajattelivat asiakkaiden kokevan vierailukäytännöt pääsääntöisesti hyvinä, sillä ne koetaan turvallisina ja yksikköä rauhoittavina. Turvallisuuteen liittyen työntekijät mainitsivat esimerkkinä velkojat, joilta asiakkaat saavat olla rauhassa.

Perustellaan sillä, että rauha säilyy yksikössä ja ulkopuoliset, esimerkiksi velanperijät ei pääse sisälle. Osittain ollut asukkaiden oma toive, eli kun näissä yhteisöllisissä kokouksissa on puhuttu, niin se on koettu pääsääntöisesti hyväksi käytännöksi. (Työntekijä, 8.)

Ikävänä asiana nostettiin esiin se, etteivät pariskunnat ja perheenjäsenet voi tavata toisiaan yksikön tiloissa ja tilanne korostuu entisestään korona-aikana. Myös pitkät asumisajat vaikeuttavat tilannetta:

Ajattelen että pitäisi olla joku mahdollisuus nähdä varsinkin jos on esimerkiksi parisuhteessa, sitä toista puoliskoa. Että on aika epämiellyttävä tilanne, koska asumisajat on täällä aika pitkiä, et voisko tässä olla sitten jotain yksilöllisiä ratkaisuja tai jotakin ratkaisuja sen suhteen. (Työntekijä, 9.)

Kaikille asiakkaille ei ollut selvää, miksi vierailukäytännöt on laadittu. Osa ajatteli niiden olevan siitä syystä, että säännöt tuovat rauhaa ja ehkäisevät ongelmatilanteita. Riskinä nähtiin päihtyneet ihmiset, meteli ja vieraiden ”ramppaaminen” eli kulkeminen yksikössä sisään ja ulos ilman valvontaa.

No varmaan siksi et täällä on aika paljon monennäköst meininkii aina ja on vähän niinku ihmiset jotka on aika päihtyneitä ja et ei niinku tulis niinku silleen edestakaisin mein huoneisiin ketään tai että ei tulis mitään sellasii asioita jotka ei ehkä niin toimi... Et mä ajattelen et se on vähän niinku meille toi et saa omaa rauhaa ja kun on yhteisiä tiloja siinä on sellasii yhteisii keittiö ja tällast. (Asiakas N, 5.)

Työntekijät kertoivat sääntöjen syntyneen yhdessä asiakkaiden kanssa yksikön yhteisöllisissä kokouksissa. Työntekijät mainitsivat sääntöjen keskeisimpinä syinä rauhan säilymisen yksikössä sekä turvallisuuden. Haastatteluissa nousi esiin useaan kertaan velanperijät, joiden sisäänpääsyn estäminen luo turvaa ja rauhoittaa tunnelmaa. Työntekijät mainitsivat asiakkaiden lailla muina syinä vierailujen rajoittamiseksi yhteiset tilat ja yksityisyyden. Työntekijöiden ja asiakkaiden perustelut vierailukäytännöille olivat siis hyvin yhtenevät. Eroavaisuutena oli kuitenkin työntekijöiden mainitsemat yhteisölliset kokoukset ja niihin liittyvä asukkaiden vaikuttamismahdollisuus. Asiakkaat eivät maininneet vastauksissaan yhteisöllisiä kokouksia lainkaan. Koronarajoituksista johtuen yhteisölliset kokoukset olivat tauolla, joka osittain vaikutti asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksiin sekä tiedonkulkuun asiakkaiden ja työntekijöiden välillä.

Asiakkaiden kokemus siitä, voiko vierailuihin liittyviin sääntöihin vaikuttaa, vaihteli. Osa asiakkaista koki, ettei niihin pysty vaikuttamaan. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että säännöt ovat olleet jo niin kauan ja tulevat varmasti olemaan myös jatkossakin. Myös koronarajoitusten vaikutusta vierailukäytäntöihin pohdittiin; rajoitusten takia vieraita ei saisi muutenkaan tuoda yksikköön. Tässä yhteydessä tuotiin esiin kuitenkin toivetta siitä, että koronarajoitusten lievennyttyä vierailukäytäntöjä voitaisiin miettiä uudestaan. Osa asiakkaista toi esiin, ettei ole edes yrittänyt vaikuttaa mihinkään muun muassa siitä syystä, että on asunut yksikössä niin lyhyen ajan. Jotkut asiakkaista olivat epävarmoja siitä, onko vierailukäytäntöihin mahdollista vaikuttaa.

Työntekijät kertoivat asiakkailla olevan vaikutusvaltaa yksikön yhteisökokouksissa, joissa asioita voidaan ottaa esiin keskustellen. Myös vierailukäytännöt ovat tällaisia asioita, joita voidaan tarpeen vaatiessa keskustellen arvioida ja mahdollisesti myös muokata. Asiakkaita pyritään saamaan mukaan vaikuttamaan kaikkiin heitä koskeviin asioihin, mutta lopullinen päätäntävalta on kuitenkin työntekijöillä. Korona-aika mainittiin poikkeusaikana, jolloin yhteisökokouksia ei ole pidetty tavalliseen tapaan ja vaikuttamismahdollisuus on käytännössä kaventunut siihen, että asiakas kertoo omista toiveistaan omaohjaajalle. Osa työntekijöistä suhtautui kriittisemmin siihen, onko vierailukäytäntöihin mahdollista vaikuttaa. Tätä perusteltiin vanhan rakennuksen asumisolosuhteilla ja paloturvallisuudella, jotka eivät mahdollista vierailujen sallimista.

Kun asiakkailta kysyttiin toiveita vierailukäytäntöjen muuttamiseen, nousi esiin eriäviä mielipiteitä siitä, tulisiko vierailukäytäntöjä ylipäättään muuttaa. Osa toivoi saavansa kutsua vieraita yksikköön, mutta osa toi esiin olevansa täysin tyytyväisiä vallalla oleviin käytäntöihin. Omien vanhempien tuominen kylään oli osan asiakkaiden toiveena. Myös satunnaisia seuralaisia olisi asiakkaiden mielestä mukava saada tuoda yksikköön. Yhtenä huomiona haastatteluiden perusteella nousi naisten kerroksen rauhattomuus ja toive tähän puuttumisesta mahdollisilla lisärajoituksilla. Epäselväksi jäi, liittyvätkö vierailukäytännöt naisten kerroksen rauhattomuuteen vai johtuuko rauhattomuus muista syistä. Muita muutosehdotuksia, joita haastatteluista nousi, oli esimerkiksi vierailupäivän mahdollistaminen.

Ehdotuksena tuotiin, että hyvällä käytöksellä ja luotettavuuden osoittamisella voisi ansaita palkinnoksi vieraan tuomisen yksikköön kyläilemään, esimerkiksi yhden vierailijan kerrallaan, jonka tuloon kysyisi luvan etukäteen. Myös yksi työntekijä pohti ”vierailupäivän” mahdollisuutta ja toisaalta resurssien riittävyyttä:

Etä voisko olla joku tietty päivä viikossa jolloin vois tavata, mutta että se ei ois silleen, että kuka vaan kadulta lähtee mukaan ja tulee tähän millon vaan. Vaan että se ois jollain tavalla suunnitelmallista ja sitä vois lähteä jostain pienestä kokeilusta, ja jos se havaitaan toimivaksi niin edetä sitten eteenpäin -- että oisko sitten kaikilla se, että kaikki vois tuoda ystävän ja minä päivänä ja mihin kellonaikaan ja kuka sitä valvoo täältä meiltä. Etä milloin ystävä on tullut, milloin hän lähtee, et se on myös tällöinen resurssikysymys. (Työntekijä, 9.)

Työntekijät vaikuttivat haastatteluiden perusteella olevan hyvin kehittämismyönteisiä. He pitivät opinnäytetyön tekemistä aiheesta tärkeänä ja toivoivat sen tuloksien esittelemistä työryhmälle. Esille nousi myös toive erillisestä työryhmästä, joka pohtisi vierailukäytäntöjä.

7.2 Vierailukäytännöt muutosten keskellä

Kuten edellä olleessa Castréninkadun yksikön toimintaympäristöä kuvanneessa luvussa kerrottiin, yksikön järjestyssääntöjen kohta numero viisi kieltää yksiselitteisesti ulkopuolisten päästämisen yksikön tiloihin. Sen sijaan ohjeet talon sisäisistä eli asiakkaiden keskinäisistä vierailuista kerrosten välillä ja toistensa huoneisiin eivät ole selkeät kirjallisissa dokumenteissa. Yksikön toimintamallien kohdan kaksi jälkimmäinen lause toisen kerroksen asukkaiden mahdollisuudesta vierailla talon muissa kerroksissa määrättyinä kellonaikoina ei ole selkeä ulkopuoliselle lukijalle. Ulkopuolinen lukija ei tiedä, miksi toinen kerros mainitaan erikoistapauksena, josta saa vierailla muissa kerroksissa tiettyinä kellonaikoina. Epäselväksi jää edelleen, saavatko muiden kuin toisen kerroksen asukkaat vierailla vapaasti eri kerroksissa.

Castréninkadun yksikkö sijaitsee kerrostalossa, jossa toisen kerroksessa on naisasukkaiden tilat ja miesasukkaiden tilat sijaitsevat talon 3., 4. ja 5.

kerroksessa. Näin ollen siis yksikön toimintakäytäntöihin on kirjattu, että niin sanotusta ”naisten kerroksesta”, joka on talon toinen kerros, saa vierailia ”miesten kerroksilla” määrättyinä kellonaikoina. Tämä herättää edelleen kysymyksiä: miksi naisten vierailuja muissa kerroksissa on rajattu tiettyihin kellonaikoihin?

Yksikön toimintamalleissa kerrotaan ensin hiljaisuudesta klo 22.00–07.00 välisenä aikana ja sen jälkeen seuraavassa lauseessa naisten vierailut muissa kerroksissa on rajattu myös ajallisesti. Vierailuihin liittyvät rajaukset koskettavat oleellisesti yksikön järjestystä ja ilmapiiriä. Liittyykö naisten vierailujen rajoittamiseen järjestyshäiriöitä tai muita asumisyhteisöön liittyviä hankaluuksia? Edelleen jää epäselväksi myös muut kerrostenväliset vierailut: ovatko ne sallittuja ja millaisin ehdoin? Järjestyssäännöissä ja toimintamalleissa kielletään ainoastaan ulkopuolisten tuleminen yksikköön. Talon sisäisiä vierailuja (kerrosten sisällä tai kerrosten välillä) ei selkeästi kielletä eikä sallita yksikön kirjallisissa ohjeissa ja säännöissä.

Työntekijöiden haastattelut täydentävät kuvaa vierailukäytännöistä. Kielto ulkopuolisten päästämisestä yksikköön on yksiselitteinen ja työntekijät kuvaavat yhdenmukaisella tavalla, kuinka sääntöä valvotaan ovisummerin ja valvontakameroiden avulla. Yksikön alaovi on aina lukossa, asiakkailta ei ole siihen omia avaimia ja kaikki tulijat päästetään sisään ovisummerilla, jonka lisäksi alaovella on kameravalvonta. Työntekijät päästävät sisään vain yksikön asiakkaat ja työntekijät.

Haastatteluiden perusteella talon sisäiset vierailut kerrosten välillä ovat sallittuja. Puolet haastatelluista työntekijöistä kuitenkin kertoi, että korona-aikana on poistettu yksikön toimintamalleihin kirjattu käytäntö siitä, että ”2. kerroksen asukkaat voivat vierailia muissa kerroksissa klo 11:00 - 19:00 välillä, kunhan ilmoittaa asiasta henkilökunnalle”:

Joo no sehän ennen oli että naiset sai ennen vierailia miesten kerroksissa -- Ja sit se on nyt ollu korona-ajan pois käytöstä se vierailukäytäntö. (Työntekijä, 7.)

Että ne on sallittuja ne vierailut. Mutta naiset eivät voi käydä tällä hetkellä vierailulla miesten puolella eikä päinvastoin. Silloin kun meillä oli pariskuntia, eli mies asui miesten puolella ja nainen naisten puolella, silloin oli semmonen, että nainen pääsi miesten puolelle, mutta mies ei päässyt naisten puolelle. Ja se oli näiden sosiaalisten tilojen takia. Nykyään ollaan poistettu periaatteessa se, että ei pääse, koska se ei ole hyvä, se ei toimi. Eli naiset voi vierailla toisten huoneissa naisten puolella, miehet voivat vierailla toistensa puolella miesten huoneissa. (Työntekijä, 11.)

Talon sisäisten vierailujen suhteen työntekijöiden vastaukset ovat siis osin ristiriitaisia: vierailut ovat tai ovat olleet sallittuja, mutta korona-aika näyttäisi tuoneen tilanteeseen muutoksen. Epäselväksi jää, kuinka yhteneväinen näkemys työntekijöillä on talon sisäisten vierailujen luvallisuudesta haastatteluhetkellä.

7.3 Sosiaaliset suhteet – yhteys läheisiin

Sosiaaliset suhteet -teema muodostui kysymyksistä, jotka koskivat asiakkaiden lähipiiriä: keitä asiakkaan lähipiiriin kuuluu, kuinka usein asiakas tapaa heitä ja missä tapaaminen tapahtuu. Kartoitimme myös, kokevatko asiakkaat vierailukäytäntöjen vaikuttavan heidän sosiaalisiin suhteisiinsa ja jos, niin miten. Selvitimme lisäksi, haluaisivatko asiakkaat kutsua talon ulkopuolisia vieraita huoneeseensa.

Kaikilla asiakkailla oli sosiaalisia suhteita läheisiin ihmisiin. Pääsääntöisesti asiakkaiden läheiset ihmiset olivat ystäviä, lapsia, vanhempia tai isovanhempia. Eräs asiakas epäroi onko hänellä lähipiiriä, mutta kertoi siskonsa olevan sellainen, johon hän on viikoittain yhteydessä. Asiakkaat pitävät yhteyttä läheisiinsä vähintään viikoittain ja suurin osa on yhteydessä läheisiin vähintään joka toinen päivä. Yhteydenpitotapaa ei haastatteluissa kysytty, mutta asiakkaat kertoivat avoimesti hyödyntävänsä sähköisiä viestintävälineitä, kuten puhelinta ja Facebookia viestimiseen.

Tapaamisia läheistensä kanssa asiakkaat pyrkivät pääsääntöisesti sopimaan etukäteen ja läheisiä tavataan mielellään kaupungilla tai käymällä heidän luonaan. Haastatteluissa tuotiin esiin, ettei läheisiä välttämättä edes haluta tavata yksikössä paikan luonteen vuoksi, vaan tapaamiset pidetään mieluummin ulkona.

Yksi asiakkaista kertoi käyvänsä "pyörimässä ympäri Helsinkiä" ja tapaavansa sen aikana läheisiä ihmisiä toreilla ja puistoissa (Asiakas M, 4.)

Vierailukäytäntöjen kerrottiin vaikuttavat sosiaalisiin suhteisiin jonkin verran. Osa koki, ettei vierailukäytännöllä ole vaikutusta heidän sosiaalisiin suhteisiinsa. Osa asiakkaista puolestaan kertoi, että Castréninkadulle päädyttyään yhteydenpito ystäviin on jäänyt ja nykyään yhteydenpito on säilynyt vain lapsiin.

-- etten oo, nytte sitte kun on asunut -- reilu kaks ja puol kuukautta niin en ole sillä tavalla ystäviin pitänyt yhteyttä ja näin että ainoot on noi lapset nytte keihin pidän yhteyttä. (Asiakas N, 6.)

Osa asiakkaista haluaisi tuoda ihmisiä käymään huoneeseensa. Eräs asiakkaista kertoi, että haluaisi tuoda huoneeseensa mieluummin satunnaisia tuttuja, mutta esimerkiksi äitiään ei kutsuisi yksikköön. Haastatteluissa tuotiin myös esiin tyytyväisyyttä siihen, että viereisestä kerroksesta on saanut kutsua huoneeseensa kahville ihmisiä. Yhdelle asiakkaalle tuli yllätyksenä, että ulkopuolelta ei saanut kutsua ihmisiä käymään huoneessa.

Kaikki asiakkaat eivät kokeneet tarvetta kutsua vieraita yksikköön. Tätä perusteltiin sillä, että yksikössä asuu niin monenlaisia ihmisiä ja huone on liian pieni vierailuille. Osa ei pidä vieraiden kutsumista yksikköön välttämättömänä, tai he kokevat, että ihmisiä voi yhtä hyvin tavata ulkopuolellakin.

Työntekijöiden näkemykset aiheesta poikkeavat asiakkaiden näkemyksistä jonkin verran. Joidenkin työntekijöiden mukaan vierailukäytännöt vaikuttavat selkeästi sosiaalisiin suhteisiin, kun taas osan mukaan asia ei ole niin yksiselitteinen. Haastatteluissa tuotiin esiin näkökulmaa myös siitä, että asiakkaiden sosiaaliset suhteet muodostuivat enimmäkseen yksikön sisäisistä suhteista. Mikäli ulkopuoliset vierailut sallittaisiin, voisi se vaikuttaa asiakkaiden sosiaalisiin suhteisiin positiivisella tavalla. Toisaalta asiakkaiden turvallisuuden tunne voisi muuttua, jos talon ulkopuolisia vieraita päästettäisiin sisälle.

Tottakai vaikuttaa. Se, että on koti, jonne ei saa tuoda vieraita, silloin käy nopeasti niin ettei se tunnu enää kodilta. Jos ei vaikuta, niin se

kertoo varmasti siitä, että on tottunut tähän asumismuotoon. Ja toisaalta turvallisuus voi tehdä sen, ettei kaipa vieraita tänne, koska muuten turvallisuus muuttuisi ihan erilaiseksi. (Työntekijä, 11.)

Työntekijöiden haastatteluissa nousi esiin asukkaiden päihde- ja mielenterveysongelmat, jotka jo itsessään vaikuttavat asukkaiden sosiaalisiin suhteisiin. Yksi työntekijä arveli, että ne, joiden sosiaaliset suhteet eivät perustu päihteiden käytölle, kärsivät sosiaalisten suhteiden kannalta eniten

En usko, että hirveästi vaikuttaa. Toki on yksilöitä joihin se vaikuttaa enemmän. Perustelen sillä, että monet asukkaista pyörii omissa huummeisiin ja päihteisiin liittyvissä ympyröissä, ja ystävyysuhteet on vähän erityyppisiä. Toki ei kaikkien kohdalla ole näin, he varmaan kärsivät enemmän. (Työntekijä, 9.)

Kaiken kaikkiaan käsitys vierailukäytäntöjen vaikutuksesta sosiaalisiin suhteisiin oli haastatteluiden perusteella melko vähäistä. Vaikka osa asiakkaista koki vierailukäytännöllä olevan jonkinlainen vaikutus heidän sosiaalisiin suhteisiinsa, eivät he kuitenkaan kokeneet vieraiden kutsumista yksikköön välttämättömänä. Työntekijät arvelivat vierailukäytäntöjen vaikuttavan asiakkaiden sosiaalisiin suhteisiin enemmän kuin asiakkaat itse.

7.4 Yksinäisyyttä vai tuttua ja turvallista yksinoloa?

Yksinäisyys-teeman kysymyksillä pyrittiin selvittämään, kokevatko asiakkaat yksinäisyyden tunnetta, ja mikä yhteys vierailukäytännöllä on mahdollisen yksinäisyyden tunteen kanssa.

Kokemus yksinäisyyden tunteesta vaihteli asiakkaiden kesken. Osa asiakkaista kertoi tuntevansa yksinäisyyttä jopa päivittäin, mutta osa kertoi viihtyvänsä yksin ja nauttivan omasta rauhasta. Asiakas kuvasi vankilassa ollessaan tottuneensa yksin olemiseen:

En mä usko, parempi että saa olla omissa oloissaan. Oon ollu niin paljon vankilassa elämästäni, että sitä omaa rauhaa haluaa. (Asiakas M, 2.)

Yksinäisyyden tunnetta lisäsi haastatteluiden mukaan omassa huoneessa pitkien aikojen viettäminen. Toisaalta television katselemisen kerrottiin lieventävän yksinäisyyden tunnetta. Asiakas myös toivoi voivansa kutsua ystäviä vierailemaan, mutta toisaalta totesi heti perään, ettei se ole pakollista, koska kavereita voi tavata ulkona. Asiakas tuo esille vaaran siitä, että vieras voisi olla aineiden vaikutuksen alaisena ja alkaa metelöimään.

Kyllä se aina virkistää ja siitä tulee hyvä tunne, jos on kaveri kylässä tai on kaverin kanssa. Mutta ei se täällä ole mun mielestä pakollista. Kumminkin voin mennä käymään ulkona tai mennä heidän kanssa ulos. Mutta en mä halua tänne ketään, joka olis ihan aineissa ja huu-taisi. (Asiakas N, 5.)

Vierailukäytäntöjen ei suoraan tunnistettu vaikuttavan yksinäisyyden kokemuk-siin. Osa haastateltavista kielsi suoraan niiden vaikuttavan millään lailla. Tätäkin perusteltiin sillä, että yksinoloon oli totuttu tai yksinolosta nautittiin.

Näkemyks vierailukäytäntöjen vaikutuksesta asiakkaiden yksinäisyyden kokemuk-siin vaihteli työntekijöiden kesken. Osittain oltiin sitä mieltä, ettei vierailukäytän-nöillä voi olla vaikutusta yksinäisyyden kokemukseen. Tätä perusteltiin sillä, että yksikössä on paljon ihmisiä koko ajan ympärillä. Kysymykseen vastaaminen ko-ettiin osittain haastavana. Moni työntekijä uskoi vierailukäytännöillä kuitenkin ole-van vaikutusta siihen, että asiakas saattoi tuntea itsensä yksinäiseksi erityisesti niissä tilanteissa, jos asukkaalla ei ole yksikön sisällä kavereita.

Vaikea sanoa, mutta voisin kuvitella, että kyllä vaikuttaa. Erityisesti, jos sulla ei ole täällä kavereita, eikä ulkopuolisia saa tänne tuoda, niin tottakai voi tuntea itsensä yksinäiseksi täällä. (Työntekijä, 8.)

Kuten jo asukkaiden haastatteluista tuli ilmi, myös työntekijät arvelivat televisiolla olevan yksinäisyyttä vähentävä merkitys. Työntekijä toi esiin, että monella asiak-kaalla ei ole edes televisiota huoneessaan. Sama työntekijä toi esiin myös puhe-limet, joiden avulla asiakkaat voivat olla yhteydessä yksikön ulkopuolisiin ihmisiin, mutta totesi, että monella on käytössä kuitenkin vain prepaid-liittymät. Mielenkiin-toisena huomiona haastatteluissa nousi esiin, että yksikkö on tehty väliaikaiseen

asumiseen. Yksikön suunnitteluvaiheessa tarkoituksena on ollut reilusti lyhyempi asumisaika yksikössä kuin mitä se nyt todellisuudessa on.

Silloin kun tätä alettiin suunnittelemaan, oli se asumisen polku, sen piti olla väliaikainen, maksimissa kolme kuukautta asutaan. Mutta ei riitä kolme vuottakaan. Mutta moni on sanonut, että onpahan katto päällä ja lämmintä. (Työntekijä, 11.)

Työntekijät toivat esiin myös, että asiakkaiden kesken on yleistä se, ettei sukulaisia tai omaisia haluta tavata yksikön sisällä. Riittää, että heitä pääsee tapaamaan talon ulkopuolelle. Yksikön sisällä on myös paljon vierailuja kerrosten kesken, jonka arveltiin vähentävän yksinäisyyttä. Merkkipäivien vaikutus yksinäisyyden tunteeseen nousi merkittävänä työntekijöiden haastatteluissa. Merkkipäivät ovat heidän näkemyksensä mukaan monelle asiakkaalle niitä päiviä, jolloin yksinäisyys korostuu.

Panostetaan täällä jouluna ja muina juhlina asukkaisiin, pidetään täällä juhlia. Mutta olen sitä mieltä, että ihan varmasti tulee se yksinäisyyden tunne, en epäile pätkääkään. Sen takia me tarjotaan keskusteluapua, jos seinät meinaa kaatua päälle, niin ilman muuta tulee meille sanomaan ja me keskustellaan. (Työntekijä, 11.)

Haastattelukysymykset yksinäisyyteen liittyen tuottivat asiakkailta melko niukkoja vastauksia. Kaikki asiakkaat, jotka kertoivat tuntevansa yksinäisyyttä, eivät kuitenkaan kokeneet vierailukäytännöllä olevan tähän vaikutusta. Työntekijät kokivat pääsääntöisesti vastaamisen vaikeaksi siitä, onko vierailukäytännöllä vaikutusta asiakkaiden yksinäisyyden tunteeseen.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettisyys ja luotettavuuden pohdinta on tärkeä osa vastuullisesti ja perustellusti tehtyä tutkimusta. Kun tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan, tulee ottaa huomioon koko tutkimusprosessi. Työssämme olemme käyttäneet mahdollisimman monipuolisesti tuoreita lähteitä, jotka sisältävät ajankohtaista tietoa. Lisäksi olemme käyttäneet kirjallisuuden tärkeitä alkuperäisiä lähteitä ja klassikoita. Lähteiden valintakriteerit lisäävät työmme uskottavuutta ja sen laatua. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 183, 163.) Eettisten periaatteiden mukaisesti haastateltavien anonymiteetti on tutkimuksessamme varmistettu peittämällä kaikkien tutkittavien henkilöllisyys raportoinnissa. Myös kaikki sellainen on peitetty tai muutettu, josta haastateltavan voisi tunnistaa. Esimerkiksi tästä syystä litteroinneissa kieltä on yleistetty asiasisältöä kuitenkin muuttamatta. Litteroimme myös sanatarkasti haastatteluaineiston pian haastatteluiden jälkeen. Tämä lisää aineiston laadukkuutta ja luotettavuutta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, s. 185). Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja haastateltava sai keskeyttää haastattelun missä kohtaa tahansa niin halutessaan. Haastateltavat täyttivät suostumuslomakkeen (liite 3), jossa he antoivat suostumuksensa haastattelun taltiointiin. Pannostimme haastattelutilanteessa kohtaamiseen, kuuntelemiseen ja turvallisen tilan luomiseen.

Opinnäytetyömme aihe on sensitiivinen, koska se käsittelee Castréninkadun yksikön asiakkaiden henkilökohtaisia kokemuksia ja yksikön sääntöihin liittyvää sosiaalista kontrollia. Tutkimuskirjallisuudessa erotetaan toisistaan sensitiiviset aiheet, sensitiiviset kohderyhmät ja sensitiivinen tutkimus. Sanan sensitiivinen yhteydessä käytetään myös sanoja haavoittuva, marginaalissa oleva ja suojeleksen alainen. Haavoittuvilla ihmisryhmillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka ovat jollain tavalla riippuvuussuhteessa, valta-asemaltaan alisteisessa asemassa tai ulkoapäin ja hallinnollisesti oikeusasemaltaan määriteltyjä. Myös elämäntilanne tai elämänmuutos voi määritellä ihmisen haavoittuvaksi. Haastattelujen sisältö voi myös ylittää sensitiivisillä aiheillaan, koska haastateltavan tuottamaa tutkimusmateriaalia aiheesta ei voi ennakoita. (Luomanen & Nikander, 2017, s. 288–289.) Lisäksi haastateltavien mahdolliset päihde- ja/tai mielenterveysongelmat lisäävät

osaltaan sensitiivisyyden vaatimusta tutkimusta tehdessä. (Aho & Paavilainen, 2017, s. 336.)

Haastatteluissa oli tärkeää kiinnittää huomiota kunnioittavaan kohtaamiseen. Opinnäytetyömme aihe on jo itsessään arkaluonteinen, joten haastatteluista tehdessä oli tärkeää ottaa huomioon, ettei tullut vahingossa ottaneeksi kantaa haastateltavan ratkaisuihin tai perusteluihin, sillä omien ajatusten ja kokemusten esille tuominen voidaan kokea jossain määrin henkilökohtaisena. (Hyvärinen, 2017, s. 33.) Tutkimusta tehdessä omat ennakoasenteet on tiedostettava ja laitettava sivuun. Oman haasteen analysointiin toi se, että meitä tutkimuksen tekijöitä on kolme. Haastateltavien antamat vastaukset eivät kaikki olleet suoraviivaisia ja selkeästi ymmärrettäviä, vaan jokainen tulkitsi niitä oman näkemyksensä mukaan. Tällaista tutkimusta tehdessä on otettava huomioon, että aikaisemmat käsityksemme vaikuttavat väkisininkin tekemiimme havaintoihin. Jokaisen tutkijan on myös tiedostettava, miten omat intressit ja ennakkokäsitykset vaikuttavat tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160).

Haastavuutta haastattelutilanteeseen toi se, että moni yksikön asukkaista kärsi eriasteisista päihdeongelmista. Tämän vuoksi haastateltavat saattoivat olla päihdyneenä haastattelutilanteessa. Pohdimme jo etukäteen, miten mahdollinen päihdyntymistila voisi vaikeuttaa haastattelua ja myöhemmin tapahtuvaa litterointia. Jouduimmekin jättämään yhden haastattelun käyttämättä haastateltavan epäselvän puheen takia. Muiden haastattelujen kohdalla sanatarkka litterointi onnistui, vaikkakin se oli paikoin melko haastavaa.

Tutkimuksen haastattelija oli ollut lyhyessä työsuhteessa Castréninkadun yksikössä noin kahdeksan kuukautta ennen haastatteluja, millä saattoi olla vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen. Haastatteluissa toimme esille, että haastattelija oli sosionominopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta eikä entisen työntekijän roolia korostettu tai tuotu esille. Haastateltavia ei myöskään jaoteltu sen mukaan, olivatko he olleet asiakkaina yksikössä samaan aikaan, kun haastattelija oli ollut työsuhteessa.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Vierailukäytännöt turvallisuuden tunteen ja rauhan ylläpitäjinä

Asiakkaiden ja työntekijöiden haastatteluissa nousi vahvasti esiin yksikön järjestyksen, turvallisuuden ja rauhan ylläpitäminen. Asiakkaat kokivat tärkeäksi erityisesti oman huoneen tarjoaman rauhan. Oman tilan ja sen rajaamisen tärkeys tuli esiin myös tutkimuskirjallisuudessa. Arkonahon ym. mukaan yksi merkittävimmistä asumisen viihtyvyyttä lisäävistä tekijöistä oli asukkailla oleva oma määräysvalta siitä, keitä he päästävät kotiinsa ja keitä ei. Tutkimus toteutettiin eräässä Helsingissä sijaitsevassa Asunto ensin -periaatteella toimivassa yksikössä. Oman tilan rajaamisen lisäksi asukkaat kokivat myös asunnon rauhan ja turvallisuuden tunteen merkitykselliseksi. (Arkonaho ym., 2015, s. 59, 63–64). Myös Tainion (2009, s. 124) haastattelemat asuntoloissa asuvat naiset kaipasivat etenkin yksityisyyttä ja omaa rauhaa. Granfeltin mukaan henkilöt, jotka eivät pysty itse rajaamaan omaa tilaa riittävästi saattavat kokea asumisyksikön turvallisemmaksi asumisympäristöksi kuin itsenäisen asumisen. Granfelt on tehnyt havainnon myös siitä, että isojen asumisyksiköiden etuna on henkilökunnan ympärivuorokautinen läsnäolo. (Arkonaho ym., 2015, s. 64.) Castréninkadun yksikön työntekijät mainitsivat haastatteluissa useaan kertaan (huumausainekauppojen) velkojien sisäänpääsyn estämisen yksikön rauhan ja turvallisuuden ehtona.

Tietysti henkilökunta ajattelee sillä tavalla että se rauhoittaa, myös asukkailta on tullut sitä että tämä rauhoittaa asumista täällä, että tänne ei kukaan velkoja pääse esimerkiksi perimään saataviaan, jolloin se lisää tätä turvallisuuden tunnetta. (Työntekijä, 9.)

Castréninkadun yksikön työntekijät suojelevat asiakkaidensa yksityisyyttä ja yksikön rauhaa:

Koska se on nimenomaan sellainen homma, että kun me ei anneta asukkaista mitään tietoa ulospäin vaikka joku kysyy, ja silloin jos olis sellainen käytäntö, että vieraita pääsis talon ulkopuolelta sisälle, niin siinä vois sitten tulla hyvin äkkiä sellaisia tilanteita, että joku tulee kaverin luo ja huomaakin että ai tää asuukin täällä tää tyyppi tai näin, niin siinä voi tulla sitte ikäviä tilanteita. (Työntekijä, 11.)

Käytännössä siis yksikön vierailukäytännöt (eli ulkopuolisten vieraiden tulon kieltäminen) yhdistettynä henkilökunnan ympärivuorokautiseen läsnäoloon ja kameravalvontaan vaikuttaisi olevan merkittävä turvallisuuden tunteeseen ja yksikön rauhallisuuteen vaikuttava tekijä haastatteluiden ja tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Asiakkaiden ja työntekijöiden haastatteluissa vieraat näyttäytyivät sekä häiriötekijänä uhaten yksikön rauhaa ja turvallisuutta (velkojat) että harmittomina ja toivottuina vieraina (perheenjäsenet ja sukulaiset).

Onhan se kyllähän se vaikeuttaahan varmaan niinku duuniiki jos on töissä täällä ja koittaa pitää asioita järjestyksessä, niinku ihmiset jotka asuu täällä ja sit jos täällä ramppaa koko aika -- Kyllähän se vaikeuttaa sitäkin hommaa niinku ettei pysty puuttuu mihkään, niinkun jos tulee joku ongelmatilanne. (Asiakas M, 4.)

Mut siinä sais mun mielestä hiukan ottaa kyll et sais hiukan antaa siimaa siinä asiassa et tuo niinku per ihminen sais niinku käydä vaik yks vierailija tai jos on läheistä perhettä niinku sanotaan tyyliin poika, tytär taikka vaimo. (Asiakas M, 1.)

9.2 Yksinäisyys – arka ja henkilökohtainen kokemus

Kuten tutkimuksemme teoriaosuudessaakin todetaan, sosiaalisen tuen ja myönteisen vuorovaikutussuhteen avulla on mahdollista välttää yksinäisyyden tunnetta. (Cutrona & Russel, 1987.) Castréninkadun yksikössä asiakkaiden ympärillä on jatkuvasti ihmisiä, niin työntekijöitä kuin muita asiakkaita. Työntekijöiden avulla asiakkailla on mahdollisuus saada tukea selvitäkseen erilaisissa elämäntilanteissa ja kokea kuuluvansa johonkin yhteisöön. Työntekijät toimivat luotettavina ihmisinä, ikään kuin perheenjäseninä ja heidän avullaan asiakkailla on mahdollisuus kokea olevansa arvostettuja ja arvokkaita. Näitä seikkoja tarkastellessa voisi todeta Weissin (1974) teorian mukaisen sosiaalisen yhteisyyden toteutuvan. Samalla yhteisö ja siihen kuuluminen voi ainakin osittain vähentää kokemusta yksinäisyydestä.

Yksinäisyys on henkilökohtainen ja arka, joskus niin satuttavakin asia, ettei sitä halua myöntää edes itselleen, saati puhua muille (Heiskanen & Saaristo, 2011, s. 9). Tämän pohjalta herää ajatus siitä, onko haastateltavien vaikea myöntää tuntevansa yksinäisyyttä. Haastatteluvastauksissa kokemus yksinäisyyden tunteesta oli kuitenkin yllättävän vähäistä ja vastaukset olivat lyhyitä ja vähäsanaisia. Ovatko nämä asiakkaat todella tyytyväisiä yksin olemiseensa, vai eivätkö he mahdollisesti halua tai pysty myöntämään edes itselleen tuntevansa yksinäisyyttä? Yksinäisyyden on katsottu aiheutuvan joskus myös elämäntilanteiden muutoksesta. Tällainen yksinäisyys on usein ohimenevää ja sitä on helpompi kestää, kun väliaikaisuuden tiedostaa. (Heiskanen, 2011, s. 83.) Osa haastateltavista kertookin, että sosiaaliset verkostot ovat jääneet heidän muutettuaan yksikköön. Yksikössä asumisen tulisi lähtökohtaisesti olla lyhytaikaista, mutta monien asumisaika on työntekijöiden mukaan venähtänyt jopa vuosiksi. Tällöin yksinäisyyden voisi katsoa olevan jo muuta kuin väliaikaista tai ohimenevää.

Yksinäisyyteen liittyvien haastattelukysymyksien pohjalta nousi esiin myös sähköisten yhteydenpitolaitteiden käyttö niin työntekijöiden kuin asiakkaiden kesken. Moni asiakas kertoi pitävänsä yhteyttä läheisiinsä esimerkiksi puhelimen tai Facebookin avulla, kun yksikköön vieraiden kutsuminen ei ole mahdollista. Myös television merkittävä rooli nousi haastatteluvastauksista esille, kun kysyttiin kevatko asiakkaat yksinäisyyttä.

En mä silleen koe. Kattelen aika paljon tv:tä, sen kanssa menee hyvin aikaa. (Asiakas M, 2.)

Vaikka nykypäivänä onkin lukuisia eri mahdollisuuksia pitää yhteyttä milloin tahansa lähes keneen tahansa, eivät verkot ja laitteet kuitenkaan korvaa ihmistä, joka kuuntelee, keskustelee ja ymmärtää (Junttila, 2018, s. 15). Kysyttäessä työntekijöiltä näkemystä vierailukäytäntöjen vaikutuksesta asiakkaiden yksinäisyyden tunteeseen, nousi esiin myös huomio siitä, että yksinäisyyttä pyritään torjumaan erilaisilla viestinnän välineillä.

Varmasti vaikuttaa. Monella asukkaalla on kyllä puhelimet, mutta ne on näitä prepaid-liittymiä. Monella ei myöskään ole televisiota huoneessaan. Uskon, että kyllä se yksinäisyys tulee, kun viettää aikaa pienessä huoneessa ja miettii maailman menoa. (Työntekijä, 11.)

Joidenkin asiakkaiden läheiset asuvat myös kauempana Suomessa, mikä hankaloittaa entisestään tapaamisten järjestämistä, kun vieraita ei voi kutsua yksiköön.

Pidän yhteyttä soittamalla ja Facebookin kautta. Joskus ne tulee tänne, mutta se on vaikeeta, koska olen kaukaa kotoisin. Ei niin hirveen useasti (nähdä). (Asiakas M, 3.)

Vaikka ulkopuoliset vierailut ovat yksikön sääntöjen mukaan kielletty, saavat asiakkaat kuitenkin vierailta toistensa luona eri kerrosten välillä. Tämä omalta osaltaan varmasti torjuu myös yksinäisyyden kokemusta, tai ainakin vähentää sitä. Työntekijöiden haastatteluiden mukaan asiakkaiden sosiaalinen verkosto koostuukin suurimmalla osalla niistä kaveriporukoista, joita asiakkaalla on yksikön sisällä. Työntekijöiden silmin yksikön sisäiset kaveriporukat tuovat asiakkaalle sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi myös vertaistukea.

Olen huomannut, että asukkaiden sosiaalinen kenttä on hyvin paljon se, mikä täällä talon sisällä on, eli ne kaveriporukat. Meillä kun on päihde- ja mielenterveysongelmaisia, ne tukee toisiaan tuolla kerroksilla. Ne tapaa tosiaan tuolla ulkona ja tapaa täällä talon sisällä päivittäin. (Työntekijä, 11.)

9.3 Sosiaaliset suhteet voimavarana

Sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä mielenterveydelle ja hyvinvoinnille. Ne ylläpitävät ja parantavat mielenterveyttä sitä enemmän, mitä enemmän yksilö on yhteydessä läheisiin ihmisiinsä. (THL, 2020.) Borgin (2016) artikkelin mukaan 61 prosenttia yksin asuvista naisista piti kasvokkain yhteyttä tuttaviansa viikoittain, kun taas miehistä vastaava luku oli 54 prosenttia. Sen sijaan yksin asuvista noin 15 prosenttia on kasvokkain yhteydessä sukulaisiinsa ja läheisiinsä harvemmin kuin

kerran kuussa. Saman artikkelin mukaan 80 prosenttia yksin asuvista ottivat puhelimitse yhteyttä tuttaviinsa viikoittain.

Vuorovaikutus toisten kanssa sekä sosiaalisen tuen saaminen ehkäisevät syrjäytymistä ja mahdollistavat osallisuuden kokemuksen (Weiss, 1974). Kaikilla haastateltavilla asiakkailla on kertomansa mukaan sosiaalisia suhteita, ja niitä ylläpidetään erilaisin keinoin vierailukäytännöistä huolimatta. Haastattelun perusteella asiakkaat kokivat pääsääntöisesti niin, ettei yksikön säännöillä ole yhteyttä heidän sosiaalisiin suhteisiinsa. Tästä huolimatta herää ajatus ja kysymys siitä, olisiko asiakkaiden sosiaaliset suhteet erilaisia, mikäli vierailukäytännöt eivät rajoitaisi vieraiden kutsumista yksikköön. Vierailukäytännöistä huolimatta useat asiakkaat kertoivat tapaavansa lähipiiriin kuuluvia ihmisiä mieluummin jossakin muualla kuin yksikön tiloissa.

En haluais tuoda niitä tänne, kun tää on tämmönen vähän erikoinen paikka, mieluummin jossain ulkona. (Asiakas M, 3.)

Myös osa asiakkaista toi esiin, että ennen yksikköön muuttamista sosiaalisia suhteita oli enemmän kuin yksikköön muuttamisen jälkeen. Toisaalta on myös tilanteita, jolloin yksikössä asuva on tutustunut muihin asiakkaisiin ja saanut heistä keskustelu- ja kahvitteluseuraa. Tällaista yksikön sisäistä yhteisöllisyyttä ja sosiaalisten suhteiden vahvistamista ei ilmennyt kuin yhdessä haastattelussa.

Onneksi tuossa kerroksessa on yksi sellainen vanhempi herrasmies kenen kaa siinä on aika lailla läheisesti tutustuttu niin se on hyvä, ja istutaan toistemme huoneisiin ja juodaan kahvia ja höpötellään. (Asiakas M, 1.)

Vaikka haastatteluiden perusteella emme voi suoraan todeta, että yksikön vierailukäytännöillä olisi suora vaikutus asiakkaiden sosiaalisiin suhteisiin tai syrjäytymisen mahdollisuuteen, ei aihetta voida kokonaan sivuuttaa. Suurin tunne, mikä kaikkien haastatteluiden pohjalta välittyi, ei ollut kokemus epäoikeudenmukaisuudesta, yksinäisyydestä tai sosiaalisten suhteiden puuttumisesta vaan kiitollisuus siitä, että on ylipäätään saanut katon pään päälle.

Kyl kaverit ymmärtää, ku sä sanot että sait tost kämpän. Ni ei ne ala tyrii sun juttui. Ei mulla oo mitään valittamista. (Asiakas M, 4.)

Asiakkaiden sosiaalisiin suhteisiin vaikuttaa osaltaan varmasti myös yksikön työntekijöiden jatkuva läsnäolo. Järvikosken ja Härkääpään (2011) mukaan asu-mispalvelun henkilökunta voi olla joillekin jopa tärkein sosiaalisen tuen lähde. Sosiaalisen tuen saaminen estää myös sosiaalista syrjäytymistä. (Järvikoski & Härkääpää, 2011, s. 152–153.) Työntekijöiden kanssa kontaktissa oleminen ja tuen saaminen näin ollen varmasti vahvistaa asiakkaiden osallisuuden kokemusta ja torjuu näin myös yksinäisyyttä.

9.4 Opinnäytetyöprosessi ja työnjako

Tutkimuksen tekeminen yhdessä on ollut paikoin haastavaa, mutta mielekäästä. Haasteina ovat olleet erilaisten näkemysten, kirjoittamistyylien ja aikataulujen yhteensovittaminen, mutta kolmen tekijän yhteistyö on ollut myös työskentelyä rikastuttava ja helpottava asia. Tutustuimme toisiimme jo opintojen alkuvaiheessa, mikä on helpottanut yhteistä työskentelyä ja keskinäistä kommunikointia. Asunnottomuus aiheena on kiinnostanut meitä kaikkia jo pidemmän aikaa. Yhteinen kiinnostuksen kohde on sitonut meidät tutkimuksen tekijät alusta alkaen yhteen, ja tämän lähtökohdan pohjalta työskentely on ollut motivoivaa.

Työnjaollisesti tehtävät ovat jakautuneet oman kiinnostuksen ja osaamisen mukaan. Lampinen on perehtynyt erityisen paljon teoriaan ja kirjoittanut opinnäytetyöhön merkittäviä teoriaosuuksia. Keränen on organisoinut ryhmää aikataulujen ja opinnäytetyön sisällön osalta, sekä varmistanut opinnäytetyön muotoseikkojen oikeellisuuden. Korhonen on ollut yhteyshenkilönä Castréninkadun yksikön suuntaan ja haastatellut asiakkaita ja työntekijöitä.

Yksi iso muuttuja prosessissa oli koronaviruksen aiheuttamat yhteiskunnalliset rajoitukset. Rajoitusten takia jouduimme kertaalleen vaihtamaan opinnäytetyön työelämäkumppania. Nykyisen työelämäkumppanin ja aiheen parissa työskennellessä koronarajoitukset hidastivat jonkin verran työskentelyämme ja

jouduimme toteuttamaan tutkimushaastattelut eri tavalla kuin olimme alun perin suunnitelleet. Haastatteluissa oli mukana ainoastaan yksi opinnäytetyöntekijä, vaikka alkuperäisen suunnitelman mukaan kaikkien kolmen opinnäytetyöntekijän oli tarkoitus haastatella vuorollaan.

Haastatteluissa päihde- ja mielenterveyskysymykset nousivat esille, vaikka suoraan niihin liittyen ei esitetty kysymyksiä. Päihde- ja mielenterveysteemasta olisi voinut tehdä haastattelukysymyksiä, sillä ne olisivat mahdollistaneet monipuolisemman aiheen käsittelyn. Toinen haastattelukysymyksiin lisättävä teema olisi voinut olla turvallisuus, sillä turvallisuutta käytettiin useampaan otteeseen asiakkaiden ja työntekijöiden taholta perusteluna siihen, miksi vierailukäytännöt ovat nykyisenlaiset. Näin jälkikäteen mietittynä olisimme voineet jättää myös joitakin kysymyksiä kysymättä tai muotoilla ne toisin. Kysyimme työntekijöiltä heidän ajatuksiaan vierailukäytäntöjen mahdollisesta vaikutuksesta asiakkaiden yksinäisyyden tunteeseen. Analyysivaiheessa huomasimme kysymyksen muotoilun olevan haastava, sillä työntekijöiden on ongelmallista vastata asiakkaiden puolesta heidän yksinäisyyden kokemuksistaan. Toisaalta saimme tämän kysymyksen ansiosta laajemman näkemyksen siitä, miten yksinäisyys näyttäytyy ulospäin, sillä vastaukset asiakkaiden puolelta olivat melko suppeita yksinäisyys-teemaa koskien.

Esittelimme opinnäytetyömme tuloksia Castréninkadun yksikön työyhteisön kehittämispäivässä 12.11.2021. Ehdotimme työelämäkumppanillemme opinnäytetyön tulosten perusteella yksikön järjestyssääntöjen ja toimintamallien tarkistusta vierailukäytäntöjen osalta. Asiakkaat ja työntekijät olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä vierailukäytäntöihin, mutta käsitys niiden sisällöstä vaihteli. Asiakkaat eivät myöskään olleet perillä vaikuttamismahdollisuuksistaan sääntöjen osalta. Ehdotimme yksikölle vierailukäytäntöjen tarkastelua sen osalta, miten selkeästi ne on kirjattu järjestyssääntöihin ja toimintamalleihin. Lisäksi asukkaiden tietoutta omista vaikutusmahdollisuuksistaan yksikön sisäisiin asioihin voisi vahvistaa. Työyhteisö oli hyvin vastaanottavainen työmme tuloksia kohtaan ja kertoi ottavansa käyttöön ehdottamamme muutokset. Työmme valmistumisen jälkeen selvitimme lisäksi muita opinnäytetyön julkaisumahdollisuuksia asunnottomuustyön verkostoissa.

9.5 Jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimuksen jälkeen jäimme miettimään, millaiset sosiaaliset suhteet muilla kuin yksikön asunnottomilla on. Millaisia vahvoja ja heikkoja sosiaalisia siteitä asunnottomilla on toisiinsa, läheisiinsä ja yhteiskunnan eri instituutioihin? Pohdimme myös, millaisia kohtaamispaikkoja asunnottomille on Helsingissä ja miten ihmiset löytävät ne ja viettävät niissä aikaansa. Tutkimuksen yhteydessä voisi selvittää asunnottomien yhteisyyden kokemuksia eli sitä, kuinka he kokevat olevansa osallisena erilaisia yhteisöjä, kuten osana yhteiskuntaa tai pienempiä yhteisöjä. Asunnottomien sosiaalisten suhteiden jatkotutkiminen olisi tärkeää, sillä vahvoilla sosiaalisilla siteillä on merkittävä vaikutus ihmisten hyvinvointiin.

Tutkimushaastatteluissa kävi ilmi, että asiakkaat ja työntekijät kokevat asumisen turvalliseksi ja etenkin vierailukiello ylläpitää yksikössä turvallisuuden tunnetta. Tähän asiaan olisi kiinnostavaa pureutua enemmän. Olisi kiinnostavaa tietää, mistä lisääntynyt turvallisuuden tunne juontuu ja olisiko vierailukäytäntöjen pohdittaminen turvallisuusnäkökulmasta mielekäästä myös muissa asunnottomuuteen keskittyvissä palveluissa ja yksiköissä. Mitkä tekijät vaikuttavat asunnottoman turvallisuuden tunteeseen ja mitkä tekijät ovat uhkia turvallisuuden tunteelle?

9.6 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön tekeminen on ollut reilun vuoden mittainen prosessi sosionomiopintojen loppupuolella. On paikallaan arvioida, mitä olemme oppineet opinnäytetyötä tehdessä ja miten se suhteutuu sosionomilta vaadittavaan osaamiseen. Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset on kuvattu kompetenssikuvauksessa, joka on hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa vuonna 2016. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.)

Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet (Talentia, 2017) ovat kulkeneet ajatuksissamme mukana koko opinnäytetyöprosessin ajan. Olemme säännöllisesti pysähtyneet tarkastelemaan toteutuvatko nämä periaatteet työssämme. Olemme myös tarkastelleet omaa ihmiskäsitystämme ja arvomaailmaamme ja pohtineet niiden vaikutusta opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyömme myötä olemme asettuneet yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten puolelle ja tuoneet heidän ääntään kuuluviin.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavainen matka tutkimuksen tekemisen perusteisiin. Tutkimuksen aihe on vahvasti työelämäsidonnainen ja vastaa yhden työyhteisön sisältä kumpuaviin kysymyksiin ja tarpeisiin. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekeminen ja haastatteluaineiston kerääminen oli meille uutta ja motivoivaa. Olemme etsineet ja analysoineet tutkimustamme varten laajasti tietoa erilaisista tieteellisistä lähteistä ja hyödynsimme prosessin eri vaiheissa sosiaalialan keskeisiä käsitteitä monipuolisesti. Olemme pyrkineet tekemään opinnäytetyötämme mahdollisimman selkeän kokonaisuuden niin sisällöllisesti kuin rakenteellisesti. Olemme myös reflektoineet kriittisesti omaa työtämme, mikä on tärkeä taito sosiaalialan ammattilaiselle ja osa kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaaamista.

LÄHTEET

- Aho, A-L., & Paavilainen, E. (2017). *Kriisitilanteessa olevien ihmisten haastattelu*. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 336–356). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Arkonaho, A., Viippola, M., Keskitalo E., & Nylund, M. (2015). *Asukkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä, asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta asumisyksikön arjessa*. Teoksessa A. Koski, & I. Vogt (toim.), *Osallistavaa kehittämistä asumisyksikössä: Asukkaat ja työntekijät kehittäjinä*. (s. 53–68). (Diak Työelämä 1). Diakoniammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-256-1>
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). (27.1.2021). Selvitys 2/2021: Asumattomat 2020. Saatavilla 9.2.2021. [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020\(59753\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020(59753))
- Borg, B. (19.9.2016). *Yksinasuvien helsinkiläisten sosiaaliset suhteet*. Saatavilla 7.10.2021 <https://www.yksinkaupungissa.fi/yksinasuvienhelsinki/laisten-sosiaalisetsuhteet>
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. Teoksessa Richardson, J.G. (toim.) *Handbook of theory and research for the sociology of education*, 2 41-258.
- Costa Santos, S. (2018). *Homelessness and Modern Urban Loneliness*. Teoksessa O. Sagan, & E. D. Miller (toim.), *Narratives of Loneliness. Multidisciplinary Perspectives from the 21st Century*. (s. 153–161). (Explorations in Mental Health). Routledge.
- Cutrona, C. E. & Russell, D. W. (1987). The provisions of social relationships and adaptation to stress. *Advances in personal relationships*, Volume 1. https://depts.washington.edu/uwcscs/sites/default/files/hw00/d40/uwcscs/sites/default/files/Social%20Provisions%20Scale_0.pdf

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Saatavilla 11.10.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#4e2d532c>
- Fredriksson, P. (toim.). (2018). *Yömajasta omaan asuntoon*. Tallinna Raamatutrukikoja OÜ.
- Fredriksson, P., & Kaakinen, J. (2018). *Asunto ensin -politiikan läpimurto*. Teoksessa *Yömajasta omaan asuntoon*. (s. 113–136). Tallinna Raamatutrukikoja OÜ.
- Heiskanen, T., & Saaristo, L. (2011). *Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. PS-kustannus.
- Helne T. (2002). *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Helsinki: Stakes, tutkimuksia 123.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hyväri, S., & Kainulainen, S. (toim.). (2013). *Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin*. (A Tutkimuksia 39). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801171417>
- Hyvärinen, M. (2017). *Haastattelun maailma*. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 11–45). Tampere: Vastapaino.
- Häkli, J., Vilko, R., & Vähäkylä, L. (toim.). (2015). *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Gaudeamus Oy.
- Hänninen, V., & Lötjönen, K. (2020). *Varkautelaisten sosiaaliset suhteet hyvinvoinnin osatekijöinä*. Teoksessa V. Hänninen, & A. Kouvo, & P. Kuusela, (toim.), *Elämää sinnittelevässä pikkukaupungissa: varkautelaisten arki ja hyvinvointi*. (s. 107–134). Tampere University Press 2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/123392/Varkautelaisten%20sosiaaliset%20suhteet%20hyvinvoinnin%20osatekij%F6in%E4.pdf?sequence=5>
- Itä-Suomen yliopisto. (2017). Artikkelit ”Suomalaisten yksinäisyys”. Saatavilla 1.2.2021 <http://www.uef.fi/web/suomalaistenyksinaisyys>

- Junttila, N. (2010). *Yksinäisyys – elinkautinenko? Yksinäisyydestä osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen*. Turun Yliopisto. Oppimistutkimuksenkeskus (OTUK).
- Junttila, N. (2018). *Kaiken keskellä yksin. Aikuisten yksinäisyydestä*. Kustannusosakeyhtiö: Tammi.
- Jylhä, M. & Saarenheimo, M. (2010). *Loneliness and aging: Comparative perspectives*. Teoksessa Phillipson, Chris ja Dannefer, Dale (toim.) *The SAGE handbook of social gerontology*. Thousand Oaks: Sage. (s. 317–238).
- Järvikoski, A., & Härkäpää, K. (2011). *Kuntoutuksen perusteet*. (5.uud.p.). WSOYpro Oy.
- Kaipio, K. (1995). *Yhteisöllisyys kasvatuksessa. Yhteisökasvatuksen teoreettinen analyysi ja käytäntöön soveltaminen*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8008-5>
- Kaipio, K. (2009). Teoksessa K. Kaipio & Ruisniemi, A. (toim.) *Ihan oikea ihme. Kirjoituksia päihdetyöstä*. (s. 43–67). Vapaan alkoholihuollon kannatusyhdistys – VAK ry.
- Kankaanpää, M. (2016). *Kokemuksia asunnottomuudesta pääkaupunkiseudulla*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201701071083>
- Kiviniemi, K. (2018). *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 73–87). (5., uudistettu ja täydennetty painos.) PS-kustannus.
- Kostiainen, E. & Laakso, S. (2013). *Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä*. Teoksessa *Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin*. (s. 25–47). (A Tutkimuksia 39). Diakoniamattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801171417>
- Kvalitatiivisen datan käsittely. (i.a.). Teoksessa *Aineistonhallinnan käsikirja*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/kvalitatiivisen-datan-kasittely/>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

- L 481/1995. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 31.3.1995/481.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950481>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lehtonen, H. (11.11.2020). *Mikä on yhteisö?* Kansalaisyhteiskunta. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mika-on-yhteiso/>
- Luomanen, J., & Nikander, P. (2017). *Haavoittuvat haastateltavat?* Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 287–296). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Nevalainen, V. (2009). *Yksinäisyys*. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- Pelastusarmeija. (i.a.-a). Hyväntekeväisyysjärjestö. Saatavilla 21.1.2021.
<https://www.pelastusarmeija.fi/pelastusarmeija/hyvantekevaisyysjarjesto>
- Pelastusarmeija. (i.a.-b). Historia. Saatavilla 18.1.2021. <https://www.pelastusarmeija.fi/pelastusarmeija/historia>
- Pelastusarmeija. (i.a.-c). Pelastusarmeija. Saatavilla 18.1.2021. <https://www.pelastusarmeija.fi/pelastusarmeija>
- Pelastusarmeija. (i.a.-d). Asumispalvelu. Saatavilla 20.9.2021 <https://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/helsinki/asumispalvelu>
- Pelastusarmeija. (i.a.-e). Sosiaalinen apu. Saatavilla 20.9.2021
<https://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/helsinki/sosiaalinen-apu>
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rantanen, P. 2007. *Sosiaaliset verkostot sosiaalisen pääoman lähteinä Suomessa ja Etelä-Afrikassa*. [Pro-gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/78020/gradu01834.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ruuskanen, P. (2001). *Sosiaalinen pääoma – käsitteet, suuntauksset ja mekanismit*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148499/t81.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Saari, J. (2009). *Yksinäisten yhteiskunta*. (1.p.) WSOYpro Oy.

- Salminen, M. (2008). *Sadan vuoden inhimillisyys – Pelastusarmeija kovaosais-
ten miesten auttajana*. Like.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.). *Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja
oikeudet*. Saatavilla 7.4.2021 [https://stm.fi/sosiaalihuollon-
asiakkaan-oikeudet](https://stm.fi/sosiaalihuollon-asiakkaan-oikeudet)
- Suomen Punainen Risti. (9.2.2021). *Yksinäisyys on räjähtänyt Suomessa-
asialle on tehtävä heti jotain*. Saatavilla 6.9.2021
[https://www.sttinfo.fi/tiedote/yksinaisyys-on-rajahtanyt-suomessa-
asialle-on-tehtava-heti-
jotain?publisherId=1504&releaseId=69900372](https://www.sttinfo.fi/tiedote/yksinaisyys-on-rajahtanyt-suomessa-asialle-on-tehtava-heti-jotain?publisherId=1504&releaseId=69900372)
- Tainio, H. (2009). *Kaupunkiköyhälistö asunnottomuuskierteessä – näkökulmia
pääkaupunkiseudun asunnottomuuskierteeseen*. (B Raportteja 39).
Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:978-952-493-057-4>
- Talentia. (2017). *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset oh-
jeet*. Saatavilla 12.10.2021 [https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eet-
tiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf](https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020a). *Sosiaalisten suhteiden merkitys on
korostunut yksinasujien mielen hyvinvoinnissa - Uutinen - THL*.
Saatavilla 20.10.2021 [https://thl.fi/fi/-/sosiaalisten-suhteiden-merki-
tyks-on-korostunut-yksinasujien-mielen-hyvinvoinnissa](https://thl.fi/fi/-/sosiaalisten-suhteiden-merki-tyks-on-korostunut-yksinasujien-mielen-hyvinvoinnissa)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020b). *Sosiaaliset suhteet tärkeitä
yksinasuvien positiiviselle mielenterveydelle. Tutkimuksesta tiiviisti
27/2020*. Saatavilla 25.1.2021.
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140484/URN_ISBN_9
78-952-343-543-8.pdf?seence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140484/URN_ISBN_978-952-343-543-8.pdf?seence=1&isAllowed=y)
- Tilastokeskus. (2021). *Asunnoton*. Saatavilla 22.10.2021.
<https://www.stat.fi/meta/kas/asunnoton.html>
- Tuomi, J., & Saarijärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kus-
tannusosakeyhtiö Tammi.
- Vailla vakinaista asuntoa (i.a.). *Asunnottomuus*. Saatavilla 20.10.2021
<https://vvary.fi/asunnottomuus/>
- Viertola, U. (2010). *Yksinäisyyden tila*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saata-
villa 1.2.2021 [https://www.julkari.fi/bitstream/han-
dle/10024/100292/viertola.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100292/viertola.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Weiss, R. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. MIT press.

Weiss, R. (1974). *The Provisions of Social Relationships*. Teoksessa Rubin, Z. (toim.) *Doing unto others* (s. 17–26). Prentice-Hall.
https://archive.org/details/doinguntoothersj0000rubi_85/page/n5/mode/2up?view=theater

Ympäristöministeriö. (i.a.). Asunnottomuuden yhteistyöohjelma 2020-2022. Saatavilla 18.1.2021. <https://ym.fi/asunnottomuus>

LIITE 1. Haastattelukysymykset

Kysymykset asiakkaille:

Teema 1: vierailukäytännöt

Miten koet vierailukäytännöt? Koetko ne oikeudenmukaisina?

Mitä ajattelet, miksi kyseiset säännöt on laadittu?

Koetko voivasi vaikuttaa vierailukäytäntöihin?

Miten muuttaisit vierailukäytäntöjä? Miksi?

Teema 2: sosiaaliset suhteet

Keitä lähipiiriisi kuuluu? Kuinka usein pidät heihin yhteyttä?

Keitä lähipiiriisi kuuluvista tapaat eniten? Missä tapaatte?

Koetko vierailukäytäntöjen vaikuttavan sosiaalisiin suhteisiin? Ja jos niin miten?

Haluaisitko kutsua vieraita huoneeseesi? Jos, niin ketä?

Teema 3: yksinäisyys

Koetko yksinäisyyttä?

Koetko vierailukäytäntöjen vaikuttavan yksinäisyyden tunteeseesi? Ja jos niin miten?

Kysymykset työntekijöille:

Miten vierailukäytäntöjä perustellaan?

Miten vierailukäytäntöjä valvotaan?

Koetko vierailukäytännöt oikeudenmukaisina? Perustele.

Miten asiakkaat kokevat vierailukäytännöt?

Voivatko asiakkaat vaikuttaa vierailukäytäntöihin?

Vaikuttavatko vierailukäytännöt asiakkaiden sosiaalisiin suhteisiin?

Vaikuttavatko vierailukäytännöt asiakkaiden yksinäisyyden tunteeseen?

LIITE 2. Tiedote tutkimukseen osallistuville

Tutkittavan informointikirje

Tutkimuksen nimi: Pelastusarmeijan Castréninkadun yksikön asiakkaiden kokemukset yksikön vierailukäytännöistä / Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -opinnäytetyö

Tutkimuksen tekijät: Tiina Keränen, Marko Korhonen ja Jasmiina Lampinen

Tutkimuksen tarkoitus: Tarkoituksena on tutkia Pelastusarmeijan Castréninkadun yksikön asiakkaiden kokemuksia yksikön vierailukäytännöistä. Tutkimus on kolmen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -opiskelijan opinnäytetyö. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, kokevatko asiakkaat vierailukäytäntöjen vaikuttavan heidän sosiaaliseen verkostoonsa ja mahdolliseen yksinäisyyden kokemukseensa. Tutkittavat ovat Castréninkadun yksikön asiakkaita ja työntekijöitä, jotka osallistuvat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Valmis tutkimus julkaistaan AMK-opinnäytetöiden Theseus-tietokannassa.

Tutkimuksen kulku: Tutkimus toteutetaan haastattelemalla Castréninkadun yksikön ti-loissa. Haastattelu suoritetaan kertaluontoisesti ja kestää noin 30 min – 2 h. Tutkimus valmistuu vuoden 2021 loppuun mennessä.

Luottamuksellisuus, tietojen säilyttäminen ja käsitteleminen: Tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta tutkittavalle minkäänlaisia kustannuksia eikä tutkittavan henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille. Tutkittavan tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden allekirjoittamat suostumuslomakkeet, haastattelujen äänitallenteet ja litteraatit hävitetään yhden kuukauden kuluessa opinnäytetyön julkistamisesta. Sitä ennen tietoja on säilytetty salasanalla suojattuna joko muistitikulla tai paikallisesti tietokoneella. Tietojen säilyttäminen, käsitteleminen ja tuhoaminen on kuvattu tarkemmin tutkimuksen tietosuojaselosteessa.

Yhteystiedot lisätietoja varten:

Marko Korhonen, sosionomi (AMK) -opiskelija
etunimi.sukunimi@student.diak.fi

LIITE 3. Suostumuslomake tutkimukseen osallistuville

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Pelastusarmeijan Castréninkadun yksikön asiakkaiden kokemukset yksikön vierailukäytännöistä / Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -opinnäytetyö

Tutkimuksen tekijät: Tiina Keränen, Marko Korhonen ja Jasmiina Lampinen

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, jossa tutkitaan Pelastusarmeijan Castréninkadun yksikön asiakkaiden kokemuksia vierailukäytännöistä. Tutkimus on kolmen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) -opiskelijan opinnäytetyö. Tutkimus toteutetaan haastatteleamalla. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, kokevatko asiakkaat vierailukäytäntöjen vaikuttavan heidän sosiaaliseen verkostoonsa ja mahdolliseen yksinäisyyden kokemukseensa. Tutkittavat ovat Castréninkadun yksikön asiakkaita ja työntekijöitä, jotka osallistuvat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Tutkittavilta kysytään taustatietona ainoastaan tutkittavan sukupuoli.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voin keskeyttää tutkimukseen osallistumisen koska hyvänsä ilmoittamalla siitä henkilökunnan kautta tai suoraan opinnäytetyön tekijöille, että haluan haastattelun poistettavaksi. Syitä tutkimuksesta vetäytymiselle ei tarvitse ilmoittaa, eikä vetäytyminen vaikuta palveluiden saamiseen jatkossa. Tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia eikä henkilöllisyyteni tule missään vaiheessa esille. Tiedän, että minua käsitteleviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Vain kolme tutkimuksen tekijää käsittelee tietojani. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden allekirjoittamat suostumuslomakkeet, haastattelujen äänitallenteet ja litteraatit hävitetään yhden kuukauden kuluessa opinnäytetyön julkistamisesta. Sitä ennen tietoja on säilytetty salasanalla suojattuna joko muistitikulla tai paikallisesti tietokoneella. Tietojen säilyttäminen, käsitteleminen ja tuhoaminen on kuvattu tarkemmin tutkimuksen tietosuojaselosteessa. Valmis tutkimus julkaistaan AMK-opinnäytetöiden Theseus-tietokannassa.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja antamiani tietoja käytetään tutkimuksen tarpeisiin.

Tunnen saaneeni riittävästi tietoa oikeuksistani, tutkimuksen tarkoituksesta ja siihen osallistumisesta.

Paikka ja päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Tätä suostumusasiakirjaa on tehty kaksi (2 kpl), joista toinen annetaan tutkittavalle ja toinen suostumuksen vastaanottajalle.

LIITE 4. Yksikön järjestyssäännöt 2021

Pelastusarmeijan Säätiön Castréninkadun yksikön järjestyssäännöt 2021

1. Fyysinen ja henkinen väkivalta ei ole sallittua yksikössä. Toisen ihmisen fyysistä koskemattomuutta ei saa loukata. Rasistinen käytös ja vihapuheet eivät ole sallittuja. Aseiden, teräaseiden ja toisten vahingoittamiseen soveltuvien esineiden tuominen yksikköön ei ole sallittua.
2. Kerjääminen, kaupustelu ja velkominen eivät ole sallittuja yksikössä.
3. Tupakointi, tuhkakupit, sähkötupakka, avotulen teko- ja kynttilät ovat ehdottomasti kielletty sisätiloissa paloturvallisuuden vuoksi. Mikäli tupakoinnista tai muusta tulen käsittelystä tulee palohälytys, lasku tulee asukkaalle.
4. Päihteiden tuominen ja niiden käyttö yksikössä ei ole sallittua.
5. Talon ulkopuolisten henkilöiden päästäminen rappukäytävään ja yksikköön ei ole sallittua.
6. Asukas uloskirjataan seitsemän vuorokauden yhtäjaksoisen poissaolon vuoksi.
7. Mikäli asukkaalle tarjotaan tuettua asuntoa niin asuminen yksikössä päättyy. Yksikkömme tarjoaa ainoastaan tilapäistä asumista. .
8. Häiriökäyttäytyminen ei ole sallittua.
9. Kiinteistöön kohdistuva piittaamattomuus ja ilkivalta on kielletty. Asukkaalla on korvausvelvollisuus.
10. Asukkaiden ja henkilökunnan videointi, valokuvaaminen sekä keskustelujen nauhoittaminen ei ole sallittua.
11. Asukas sitoutuu asiakasmaksujen hoitamiseen Helsingin kaupungin kanssa.
12. Yksikköön voi tuoda vain välttämättömät vaatteet ja tavarat. Henkilökunta voi paloturvallisuussyistä kehottaa asukasta poistamaan liialliset tavarat huoneesta.
13. Asukkaan tulee mennä Asumisen tuen järjestämään asumishaastatteluun.
14. Poismuuton jälkeen tavaroita säilytetään yksi kuukausi, jonka jälkeen ne hävitetään.

Sääntöjen rikkomisesta seuraa varoituskäytäntö.

1. Suullinen huomautus. 2. Kirjallinen varoitus. 3. Uloskirjaus

Poikkeuksena tähän väkivaltatilanteet, joista seuraa välitön uloskirjaus. Kaikista sääntörikkkeistä seuraa karenssi 3 kk. Myös tarjotusta tukiasunnosta kieltäytyminen johtaa uloskirjaukseen yksiköstä.

Helsingissä ___/___ 20___

Asukkaan allekirjoitus_____

Työntekijän allekirjoitus_____

Sitoudun noudattamaan näitä yksikön järjestyssääntöjä allekirjoituksella.

Järjestyssäännöt on tehty kahtena kappaleena. Toinen kappale jää asukkaalle ja toinen yksikköön.

LIITE 5. Yksikön toimintamallit 2021

Castreninkadun toimintamallit 2021 -liite järjestyssääntöihin 29.1.2021

1. Avaimet palautetaan ulos lähtiessä päivystykseen. Työtoiminnassa ollessa ei tarvitse palauttaa avainta.
2. Yksikössä on hiljaisuus klo 22:00 - 07:00. 2. kerroksen asukkaat voivat vierailla muissa kerroksissa klo 11:00 - 19:00 välillä, kunhan ilmoittaa asiasta henkilökunnalle.
3. Käytetyt päihteidenkäyttövälineet säilytetään asianmukaisesti neulapöntössä. Huolimattomuus päihteidenkäyttövälineiden säilyttämisessä/hävittämisessä aiheuttaa varoituksen tai uloskirjauksen.
4. Huoneen siivous kuuluu asukkaalle. Tarvittaessa henkilökunta neuvoo ja ohjaa siivouksessa ja siivousvälineiden käytössä.
5. Jokaisella asukkaalla tulee olla omat ruoanlaittovälineet. Jokainen siivoaa jälkensä keittiöstä ruoanlaiton jälkeen. Ruoat tulee säilyttää omassa huoneessa asianmukaisesti.
6. Koputtelu toisten asukkaiden oviin ei ole sallittua ja voidaan laskea häiriökäyttäytymiseksi, josta saattaa seurata varoituskäytännön mukainen menettely.
7. Kaikkia asukkaita toivotaan osallistumaan talokokouksiin ja kerroskokouksiin, joissa asukkaat ja henkilökunta voivat keskustella yksikköä koskevia asioita.
8. Alppikadun kanttiinissa on arkisin mahdollisuus aamupuuroon klo 08:00 - 08:45 ja edulliseen lounaaseen klo 11:00 - 11:45.
9. Pyykinpesu on tehtävä muut huomioiden. Pyykit otetaan pois koneesta, kun ohjelma on valmis. Pyykkiä saa pestä klo 07:00 - 21:00.
10. Yhteisen tietokoneen käytössä noudatetaan ensisijaisesti hyviä käytöstapoja.
11. Erilaisuus on sallittua. Jokainen asukas on tärkeä ja jokainen saa olla oma itsensä.
12. Henkilökunnalla on oikeus mennä asukkaan huoneeseen yleisavaimella perustellusti.
13. Asukkailla ei saa olla huoneissaan valvontakameroita tai muita "varashälyttimiä" tai turvalukkoja.
14. Yksikköön voi tuoda tyhjiä pulloja/ tölkkejä. Ne on vietävä pois mahdollisimman pian.